

महामति श्री प्राणनाथजी प्रणीत

श्री कल्याणमाता (छोटा)

श्री राज श्यामाजी

प्रकाशक

श्री ५ नवतनपुरीधाम

जामनगर

निजानन्दाचार्य श्री देवचन्द्रजी महाराज

महामति श्री प्राणनाथजी महाराज

શ્રી તારતમ સાગર

“નિજનામ શ્રી કૃષ્ણજી, અનાદિ અક્ષરાતીત” ॥
સો તો અબ જાહેર ભયે, સબ વિધ વતન સહીત ॥

શ્રી ક્યામતનામા (છોટા) ગ્રન્થ પ્રારંભ

શ્રી છોટા ક્યામતનામા ગ્રંથનું અવતરણ વિક્રમ સંવત ૧૭૪૪માં ચિત્રકૂટમાં થયું. તેમાં બ્રહ્મસૃષ્ટિ અને જગતનું વિવરણ આપીને પયગંબરો (અવતારીઓ)નું સ્પષ્ટીકરણ કર્યું છે. ધર્મના માર્ગે ચાલનારાઓના, વિશુદ્ધ આચરણ દર્શાવનારા આ ગ્રંથમાં બે પ્રકરણ અને બસો સત્તર ચોપાઈઓ છે તથા તેની ભાષા હિન્દી છે.

મોમિન દુનીકા બેવરા

જો નૂર પાર અરસ અજીમ, એ જો બેવરા ક્યામત કા ।
મોમિન દુની કી તફાવત, એ ફના ઓ બીચ બકા ॥ ૧ ॥

અક્ષરની પાર અક્ષરાતીત પરમધામ છે. તેની ઓળખાણ માટે ક્યામતનું વિવરણ છે. બ્રહ્માત્માઓ અક્ષરની પાર અક્ષરાતીત પરમધામના છે અને જગતના જીવો નાશવંત ભૂમિકાના છે આ બન્નેમાં આ જ તફાવત છે.

જબ લાહૂત સે રૂહેં ઉતરીં, કહ્યા અલસ્તો બે રબ કુંમ ।
નાસૂત જિમીમેં જાએ કે, જિન મુઝે ભૂલો તુમ ॥ ૨ ॥

કુરાનમાં ઉલ્લેખ છે કે, જ્યારે બ્રહ્માત્માઓ પરમધામથી આ નાશવંત જગતમાં અવતરિત થયા તે સમયે ખુદાએ તેમને કહ્યું, હું તમારો સ્વામી છું. (અલસ્તો બિરબ્બ કુમ્મ). તમે નાશવંત જગતમાં જઈને મને ભૂલશો નહિ.

તબ રૂહોં બલે કહ્યા, હમ ભૂલેં નહીં ક્યોંએ કર ।
તુમ સાહેદ કિએ રૂહેં ફિરસ્તે, પલ રેહે ન સકેં તુમ બિગર ॥ ૩ ॥

ત્યારે બ્રહ્માત્માઓએ કહ્યું ‘જરૂર’ (બલે). આપ જ અમારા સ્વામી છો. અમે આપને કોઈપણ રીતે ભૂલીશું નહિ. આપે બ્રહ્માત્માઓ માટે દેવદૂતો (ફરિસ્તાઓ)ને સાક્ષી બનાવ્યા છે. અમે આપના વગર ક્ષણભર માટે પણ રહી શકતા નથી.

તુમ ખાવંદ હમારે સિર પર, અરસ અજીમ બકા વતન ।

હમ ક્યો ભૂલેં સુખ કાયમ, તુમારે કદમોં હમારે તન ॥ ૪ ॥

આપ અમારા સ્વામી છો. (અમે આપની છત્રછાયામાં છીએ) અખંડ પરમધામ અમારું ઘર છે. અમે આપનાં અખંડ સુખોને શી રીતે ભૂલી શકીશું, જ્યારે અમારાં મૂળ તન (પરઆત્મા) જ આપનાં ચરણોમાં છે.

હકેં કૌલ કિયા ભેજોં માસૂક, તિન કે સાથ ફુરમાન ।

ભેજ ઈલમ લેગિં જગાએ, દેસી રૂહઅલ્લા સબ પેહેયાન ॥ ૫ ॥

તે વખતે પરમાત્માએ વચનો આપ્યાં, હું શ્રીશ્યામાજીને સંદેશવાહક બનાવીને તમારે માટે મોકલીશ. તેમની સાથે મારો સંદેશ હશે. હું મારું બ્રહ્મજ્ઞાન મોકલીને તમને જાગૃત કરી લઈશ. શ્રીશ્યામાજી એ બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા તમને તમામ પ્રકારની ઓળખાણ કરાવશે.

હાથ રસૂલ કે ફુરમાન, રૂહઅલ્લા સાથ ઈલમ ।

હાદી કરાવેં હજૂર બંદગી, ખોલે પટ હક કે હુકમ ॥ ૬ ॥

આ રીતે પરમાત્માએ પોતાના સંદેશવાહક (રસૂલ)ના હાથે સંદેશ મોકલ્યા અને શ્રીશ્યામાજી સાથે જાગૃત બુદ્ધિનું જ્ઞાન (તારતમ જ્ઞાન) મોકલ્યું. હવે શ્રીશ્યામાજી શ્રીરાજજીના હુકમથી અજ્ઞાનનાં આવરણો દૂર કરી પરબ્રહ્મ પરમાત્માની ભક્તિ કરાવશે.

તીનોં સૂરત મહંમદ કી, તિન જુદી જુદી કરી પુકાર ।

રૂહેં ફિરસ્તે લેવેં સબ સાહેદિયાં, જો લિખ ભેજ પરવરદિગાર ॥ ૭ ॥

રસૂલ મહમ્મદ દ્વારા દર્શાવાયેલાં શ્રીશ્યામાજીનાં ત્રણેય સ્વરૂપોએ જુદી જુદી રીતે જ્ઞાન આપ્યું. આ રીતે બ્રહ્માત્માઓ તથા ઈશ્વરી સૃષ્ટિ પરમાત્મા દ્વારા મોકલેલ સંદેશાને સાક્ષીના રૂપે ગ્રહણ કરશે.

બસરી મલકી ઔર હકી, એ તીનોં કે જુદે ખિતાબ ।

એક ફુરમાન લ્યાઈ દૂસરી કુંજી, તીસરી ખોલે કિતાબ ॥ ૮ ॥

શ્રીશ્યામાજીનાં ત્રણ સ્વરૂપો (બશરી, મલકી અને હકી)ને જુદા જુદા પ્રકારની શોભા (ઉપાધિઓ) મળી છે. તે પૈકી એક (રસૂલ મહમ્મદ) પરમાત્માનો સંદેશ લઈને આવ્યા. બીજા (શ્રીદેવચંદ્રજી)એ આ તારતમ જ્ઞાન રૂપી યાવી આપી. તો ત્રીજા (શ્રીપ્રાણનાથજી)એ આ ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કર્યા છે.

લિખ ભેજ રમૂજેં ઈસારતેં, દો ગિરો તીન સૂરત પર ।

દૂસરા બકા કી ન ખોલ સકે, એ વાહેદત ગુઝ ખબર ॥ ૯ ॥

પરમાત્માએ આ ત્રણે સ્વરૂપો દ્વારા બ્રહ્મસૃષ્ટિ અને ઈશ્વરીસૃષ્ટિ માટે પરમધામનાં ગૂઢ રહસ્યો સંકેત રૂપે મોકલ્યાં છે. આ અદ્વૈત સ્વરૂપો સિવાય બીજું કોઈ પણ અખંડ પરમધામનાં એકાત્મ ભાવના ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરી શકતું નથી.

હજરત આએ આયા સબ કોઈ, ઔર લે ચલેંગે સબ ।

એ લિખિયાં જો ઈસારતેં, ફુરમાયા ફિરે ન કબ ॥ ૧૦ ॥

હવે પોતે પરમાત્મા સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ્યા છે. તેમની સાથે તમામ શક્તિઓ ભળી ગઈ છે.

તેઓ બધી સૃષ્ટિઓને નિર્મલ બનાવીને બ્રહ્માત્માઓ અને ઈશ્વરી સૃષ્ટિને પોતપોતાના ધામમાં જાગૃત કરશે. કુરાનમાં આ રીતે જે પણ સંકેતો આપ્યા છે તે ક્યારેય પણ નિરર્થક બનશે નહિ.

ચલે લૈલત કદર સે, તકરાર જો અવ્વલ ।

સો ભેલેં દુનીકે ક્યોં ચલેં, જો ઉમત અરસ અસલ ॥ ૧૧ ॥

પરમાત્મા જ બ્રહ્માત્માઓને મહિમામયી રાત્રિ (લૈલ-તુલ-કદ્ર)ના પ્રથમ ખંડ વ્રજમાંથી રાસ મંડળ માટે લઈ ગયા છે. નાશવંત જગતના જીવો અખંડ પરમધામના આ બ્રહ્માત્માઓ સાથે શી રીતે ચાલી શકે ?

ગિરો બચાઈ સાહેબ ને, તલે કોહતૂર હૂદ તોફાન ।

બેર દૂજ કિસ્તી પર, ચઢાએ ઉબારી સુભાન ॥ ૧૨ ॥

આ વ્રજમંડલમાં ઈન્દ્રના કોપને સમયે શ્રીકૃષ્ણે બ્રહ્માત્માઓને ગોવર્ધન પર્વત નીચે સુરક્ષિત રાખ્યા હતા. આ પ્રસંગને કુરાનમાં “હૂદતોફાન” કહેવામાં આવ્યું છે. તે સમયે હૂદ પયગંબર પોતાના સમુદાયના લોકોને કોહતૂર પર્વત નીચે સુરક્ષિત રાખ્યા હતા. બીજીવાર નૂહ તુફાનના સમયે પણ તેમણે જ યોગમાયાના નાવમાં ચઢાવીને તેને પાર કર્યો હતો.

અબ આઈ બેર તીસરી, તિનકા સુનો બિચાર ।

પેહેચાન બિના ગિરો ક્યા કરેં, યા યાર યા સિરદાર ॥ ૧૩ ॥

બ્રહ્માત્માઓ હવે ત્રીજીવાર આ બ્રહ્માંડમાં આવ્યા છે. તેનું વિવરણ સાંભળો. બ્રહ્માત્માઓ અથવા ઈશ્વરી સૃષ્ટિ જ કેમ ન હોય, જ્યાં સુધી તેમને ઓળખાણ નહિ થાય ત્યાં સુધી તેઓ જાગૃત શી રીતે થઈ શકે ?

યા અરસ આપકી પેહેચાન, યા હક હાદી રૂહેં નિસબત ।

ગિરો ખાસી ઉતરી અરસ સે, ઔર દુની પૈદા જુલમત ॥ ૧૪ ॥

બ્રહ્માત્માઓને પોતાના ઘર પરમધામની, પોતાની તથા શ્રીરાજજી અને શ્રીશ્યામાજીની ઓળખાણ છે તેઓ પોતે પરમધામથી અવતરિત થયા છે. તેમને કુરાનમાં શ્રેષ્ઠ સમુદાય (ખાસી ગિરોહ) કહ્યા છે. બાકીના બધા જીવો શૂન્ય નિરાકારથી ઉત્પન્ન થયેલા માનવામાં આવ્યા છે.

દિલ મોમિન અરસ કહ્યા, સૈતાન દુની દિલ પર ।

ક્યોં ગિરો દુની ભેલી ચલે, ભઈ તફાવત યોં કર ॥ ૧૫ ॥

તેથી બ્રહ્માત્માઓના હૃદયને પરમધામ કહ્યું છે. નશ્વર જગતના જીવોના હૃદયમાં તો દુષ્ટ સૈતાનનું સામ્રાજ્ય છે. આ રીતે નશ્વર જગતના જીવો બ્રહ્માત્માઓની સાથે શી રીતે ચાલી શકે ? આ બન્ને સમુદાયોમાં આ જ અંતર છે.

ના પેહેચાન ના નિસબત, દુની ગિરો અસલ દુસમન ।

એક હક ન છોડેં મોમિન, દુની દુનિયાં બીચ વતન ॥ ૧૬ ॥

નાશવંત જગતના જીવોને પરમાત્માની ઓળખ નથી કે તેમની સાથે સંબંધ પણ નથી. તેથી તેઓ બ્રહ્માત્માઓ સાથે શત્રુતા રાખે છે. બ્રહ્માત્માઓ અખંડને છોડી શકતા નથી. જ્યારે નાશવંત જગતના જીવો નશ્વર ભૂમિને જ પોતાનું ઘર સમજે છે.

નિસબત ઇન તફાવત, એ ભેલેં ચલેં ક્યોં કર ।

દુની જિમી ગિરો આસમાની, દુની કે પાંગિં ગિરો કે પર ॥ ૧૭ ॥

આ બન્નેના સંબંધમાં જ આટલું અંતર છે. તેથી આ બન્ને એકી સાથે શી રીતે ચાલી શકે ? આ જીવોનો માર્ગ કર્મકાંડ અર્થાત્ “પિપિલિકા” માર્ગ કહેવાય છે. જે કર્મો પ્રમાણે ક્રમશઃ ચાલે છે. જ્યારે બ્રહ્માત્માઓ પ્રેમ અને જ્ઞાનની પાંખોથી ઊડીને આકાશી માર્ગનું અનુસરણ કરે છે. (આકાશને આંબે છે.)

એક ઈમાન દૂજા ઈસક, એ પર મોમિન બાજૂ દોએ ।

પટ ખોલ પોહોંચાવે લુદંની, ઇન તીનોં મેં દુનીપેં ન કોએ ॥ ૧૮ ॥

બ્રહ્માત્માઓને ઊડવા માટે એક બાજુ વિશ્વાસની પાંખ તો બીજી બાજુ પ્રેમની પાંખ છે. તેમની પાસે તે તારતમ જ્ઞાન છે જે અજ્ઞાનનાં આવરણોને દૂર કરી, પરમધામનો અનુભવ કરાવી શકે છે. જ્યારે નાશવંત જગતના જીવો પાસે ન તો પ્રેમ છે, ન તો વિશ્વાસ છે અને ન તો આ પ્રકારનું જ્ઞાન છે.

એ દુની ચલે ચાલ વજૂદ કી, ઉમત ચલે રૂહ ચાલ ।

લિખ્યા એતા ફરક કુરાનમેં, દુની ઉમત ઇન મિસાલ ॥ ૧૯ ॥

નાશવાન જગતના જીવો શરીર દ્વારા (કર્મકાંડના માર્ગે) ચાલે છે. જ્યારે બ્રહ્માત્માઓ આત્માની રીતિ પ્રમાણે ચાલે છે. આ રીતે કુરાનમાં નશ્વર જગતના જીવો અને બ્રહ્માત્માઓમાં આટલું અંતર લખ્યું છે.

કહ્યા દુનિયાં દિલ મજાજી, સો ઉલંઘે ના જુલમત ।

દિલ અરસ હકીકી મોમિન, એ કહે કુરાન તફાવત ॥ ૨૦ ॥

નશ્વર જગતના જીવોનું હૃદય ભ્રમિત છે. તેથી તેઓ શૂન્ય-નિરાકારને પાર કરીને આગળ વધી શકતા નથી, જ્યારે બ્રહ્માત્માઓના હૃદયને સત્ય પરમાત્માનું ધામ કહ્યું છે. કુરાનમાં આ બન્નેમાં એ અંતર કહેવામાં આવ્યું છે.

ઈનમેં રૂહ હોએ જો અરસ કી, સો ક્યોં રહે દુનીસોં મિલ ।

કૌલ ફૈલ હાલ તીનોં જુદે, તામેં હોએ ના ચલ બિચલ ॥ ૨૧ ॥

આ જગતમાં જે પરમધામના આત્માઓ હશે તેઓ નશ્વર જગતના જીવો સાથે મળીને શી રીતે રહી શકશે ? કારણ કે તે બન્નેનાં મન, વચન અને કર્મ ત્રણેય જુદા જુદા પ્રકારનાં હશે. જેમાં કોઈ પરિવર્તન નહિ હોય !

જો મોમિન દેખેં રાહ દુની કી, સો રૂહ નહીં અરસ તન ।

દુનિયાં ઘર જુલમત સે, મોમિન અરસ વતન ॥ ૨૨ ॥

જે બ્રહ્માત્માઓ નશ્વર જગતના જીવોની રીત પ્રમાણે ચાલે છે, તેમનાં મૂળ તન (પરઆત્મા) પરમધામમાં નથી. કારણ કે નાશવંત જગતના જીવોનું ઘર શૂન્ય-નિરાકાર છે અને બ્રહ્માત્માઓનું ઘર અખંડ પરમધામ છે.

પેહેલે ચલ્યા સૈયદ અકેલા, તબ તો થી સરિયત ।

અબ અકેલે ક્યોં છોડિએ, ગિરો પોહોંચી દિન મારફત ॥ ૨૩ ॥

રસૂલ મહમ્મદ (સૈયદ) પહેલાં એકલા જ આવ્યા હતા. તેથી તેમણે કર્મકાંડ માર્ગ ચલાવ્યો. હવે તો બ્રહ્માત્માઓ સમક્ષ બ્રહ્મજ્ઞાનનાં પ્રભાતનો ઉદય થયો છે. તેથી તેમને પોતાના ધણી વગર એકલા શી રીતે છોડી શકાય ?

પેહેલે એક જહૂદ બુજરક, તિન પીઠ ન છોડી મહંમદ ।

યાર અસહાય ન ચલ સકે, તાકી દે મસનવી સાહેદ ॥ ૨૪ ॥

પૂર્વમાં રસૂલ મહમ્મદના સમયે પણ એક એવો યહૂદી હતો, જેણે તેમનો સાથ છોડ્યો ન હતો. તેમના બીજા મિત્રો તેમની સાથે ચાલી શકતા ન હતા. તેની સાક્ષી ‘મસનવી’ ગ્રંથમાં આપવામાં આવી છે.

જહૂદ કહિએ ક્યોં તિન કોં, જો કરે એસે ફૈલ ।

આગે હુઆ સબન કે, કદમ છોડી ના મહંમદ ગૈલ ॥ ૨૫ ॥

જેમનું આચરણ આ પ્રકારનું રહ્યું છે તેમને યહૂદી શી રીતે કહેવાય ? તે તો એ બધાથી આગળ રહ્યા છે. તેમણે રસૂલ મહમ્મદના માર્ગને છોડ્યો નહિ.

તિન ખુલી રૂહ નજર, જાએ હકેં બકસી બાતન ।

ઈન રાહ સોઈ ચલસી, જો હક અરસ દિલ મોમન ॥ ૨૬ ॥

જેમને પરમાત્માએ પોતે પોતાનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કરનારું જ્ઞાન (તારતમજ્ઞાન) આપ્યું છે, તેમની જ આત્મદૃષ્ટિ ખુલ્લી છે. બ્રહ્માત્માઓ જ બ્રહ્મજ્ઞાનના આ માર્ગ પર ચાલશે, તેમનાં હૃદયને પરમાત્માનું ધામ કહેવામાં આવ્યું છે.

દિલ મજાજી જો કહે, તાકોં અરસ દિલ કબૂં ન હોએ ।

સો આએ ન સકે વાહેદતમેં, જિન દિલ ઈબલીસ કહ્યા સોએ ॥ ૨૭ ॥

જેમનું હૃદય મોહગ્રસ્ત છે, તે પરમાત્માનું ધામ ક્યારેય થઈ શકતું નથી. તેથી નાશવાન જગતના જીવો ક્યારેય દિવ્ય પરમધામમાં આવી શકશે નહિ કારણ કે તેમના હૃદયમાં દુષ્ટ શેતાનનું સામ્રાજ્ય છે.

રસૂલેં રાહ બતાઈ મ્યારાજમેં, અરસ લેસી સોઈ મોમન ।

દેખાઈ ચઢ ઉતર, જો હકેં ખિલવત કહે સુકન ॥ ૨૮ ॥

રસૂલ મહમ્મદે પરમધામનો માર્ગ દર્શાવ્યો. જે બ્રહ્માત્માઓ આ માર્ગે ચાલે છે તેઓ જ બ્રહ્માત્માઓ છે. તેમણે પોતાની સુરતાને પરમધામ પહોંચાડીને અને ત્યાંથી પાછી વાળીને પરમાત્મા દ્વારા એકાંતમાં કહેલાં વચનોનું માર્ગદર્શન કર્યું.

મજફૂર કરી મહંમદ ને, હક હાદી બીચ રૂહન ।

હકેં કહ્યા ઉતરતે રૂહોં કોં, સો સબ મુસાફ કરે રોસન ॥ ૨૯ ॥

તે સમયે રસૂલ મહમ્મદે એ વાતો બતાવી જે પરમધામમાં શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી અને બ્રહ્માત્માઓ વચ્ચે થઈ હતી. બ્રહ્માત્માઓને આ જગતમાં આવતી વખતે પરમાત્માએ જે કહ્યું

હતું તેનો ઉલ્લેખ કુરાનમાં કરવામાં આવ્યો છે.

જો પોહોંચ્યા ઈન ખિલવતેં, દિલ હકીકી ઈન રાહ ।

ઈત દિલ મજાજી આએ ના સકે, જિત ઈબલીસ દિલોં પાતસાહ ॥ ૩૦ ॥

જેમનાં હૃદય સત્યપ્રિય છે તે જ બ્રહ્માત્માઓ આ માર્ગ પર ચાલીને પરમધામ-મૂલમિલાવાનો અનુભવ કરી શકે છે. નાશવાન જગતના જીવો એ માર્ગ પર ચાલી શકતા નથી, તેમના હૃદયમાં શેતાનનું સામ્રાજ્ય છે.

ભૂલે કરેં જાહેરિયોં સિફત, સુધ ન પરી બાતન ।

મારફત સૂરજ ઊગે બિના, ક્યોં દેખેં બકા અરસ તન ॥ ૩૧ ॥

બાહ્યદૃષ્ટિવાળા મનુષ્ય બ્રહ્માત્માઓની પ્રશંસાને પોતાના ઉપર લઈને મોટી ભૂલ કરે છે. તેમને ધર્મગ્રંથોના ગૂઢ રહસ્યોનું જ્ઞાન થયું નથી. હકીકતે બ્રહ્મજ્ઞાનરૂપી સૂર્યોદય થયા વગર તેઓ દિવ્ય પરમધામ અને બ્રહ્માત્માઓને શી રીતે જોઈ શકે ?

તો દેં બડાઈ જાહેર પરસ્તોંકોં, જો સમજે નહીં હકીકત ।

હક ઈલમ આએ બિના, સો ક્યોં સમજે મારફત ॥ ૩૨ ॥

જ્યાં સુધી પરબ્રહ્મ પરમાત્માની યથાર્થતા સ્પષ્ટ ન થાય ત્યાં સુધી તેઓ જગતમાં પ્રતિષ્ઠિત દેવી-દેવતાઓની જ પૂજા કરે છે. બ્રહ્મજ્ઞાનના અવતરણ થયા વગર પણ પરબ્રહ્મ પરમાત્માની ઓળખ શી રીતે થઈ શકે ?

સરિયત કરે ફરજ બંદગી, કરે જાહેર મજાજી દિલ ।

બકા તરફ ન પાવે અરસ કી, એ ફાની બીચ અંધેર અસલ ॥ ૩૩ ॥

નાશવાન જગતના જીવો કર્મકાંડને આધારે ઔપચારિક પૂજા કરે છે. તેમનું હૃદય અસત્ય તરફ હોય છે. તેમને અખંડ પરમધામની દિશા ન મળવાથી તેઓ નશ્વરતાને જ સત્ય સમજીને અજ્ઞાન રૂપી અંધકારમાં પડી રહે છે.

દિલ હકીકી જો મોમિન, સો લેં માએને બાતન ।

હક ઈલમ ઈસક હજૂરી, રૂહેં ચલેં બકા હક દિન ॥ ૩૪ ॥

બ્રહ્માત્માઓ સત્ય હૃદયવાળા કહેવાય છે. તેઓ જ ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યો ગ્રહણ કરે છે. તેઓ તારતમ જ્ઞાનરૂપી બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરીને પ્રેમપૂર્વક પરબ્રહ્મ પરમાત્માની સેવા કરે છે. એ બ્રહ્માત્માઓ બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રકાશમાં અખંડ ધામનો માર્ગ ગ્રહણ કરે છે.

ફેર આએ રસૂલ સ્યામ મિલ, સોઈ ફેર આએ યાર ।

દેખ નિસબત પાંચોં દુનીમેં, ક્યોં છોડેં અસલ અરસ પ્યાર ॥ ૩૫ ॥

હવે પુનઃ રસૂલ મહમ્મદ શ્યામસુંદર શ્રીકૃષ્ણ સાથે મળીને મારા હૃદયમાં અવતર્યા છે. શ્રીશ્યામાજીના અંગસ્વરૂપ બ્રહ્માત્માઓ પણ આ જગતમાં પુનઃ અવતર્યા છે. આ નાશવાન જગતમાં પણ પાંચે શક્તિઓ (શ્રીધનીજીનો જોશ, શ્રીશ્યામાજીનો આત્મા, અક્ષરની બુદ્ધિ, શ્રીરાજજીનો આદેશ, પરમધામની મૂળબુદ્ધિ તારતમજ્ઞાન)ને એક સાથે ભેગી થયેલી જોઈને બ્રહ્માત્માઓ પોતાના મૂળ સ્નેહને શી રીતે છોડી શકે ?

કહે મહંમદ પેહેલે જબ મેં ચલોં, યાર આએ મિલેં ખિન માહેં ।

એ વાહેદત કી સાહેદી, જાગ્યા જુદા રેહેવેં નાહેં ॥ ૩૬ ॥

મારા હૃદયમાં સ્થિત શ્રીશ્યામાજી કહે છે, હવે હું આગળ આગળ ચાલીશ. મારા અંગરૂપ બ્રહ્માત્માઓ ક્ષણમાત્રમાં જ આવીને મને મળશે. તેમના પરસ્પર અદ્વૈત સંબંધની સાક્ષી આ જ છે કે, તેઓ જાગૃત થઈને ક્ષણમાત્ર માટે પણ મારાથી અલગ રહી શકતા નથી.

મેં અવલ જો ચલોં, સાથ આએ મિલેં સબ કોએ ।

તો સિફત દુનિયાં મિને, ખાસી ગિરોકી હોએ ॥ ૩૭ ॥

જો હું સર્વપ્રથમ આગળ ચાલીશ તો બધા સુંદરસાથ જાગૃત થઈને મને આવીને મળશે. તેમના આ આચરણથી આ નાશવાન જગતમાં બ્રહ્મસૃષ્ટિઓની પ્રશંસા થશે.

ઈત મેં ચલોં જો અવ્વલ, કર યારોંસોં સહૂર ।

તો ખૂબી હોએ તેહેકીક, નૂર પર નૂર સિર નૂર ॥ ૩૮ ॥

આ નાશવાન જગતમાં પણ હું મારા બ્રહ્માત્માઓ સાથે વિચાર-વિમર્શ કરીને આગળ ચાલું તો ચોક્કસ અહીં ક્ષર અક્ષરની પાર અક્ષરાતીત દિવ્ય પરમધામનો મહિમા ગાવામાં આવશે.

ખૂબી ખુસાલી અધિક, ઔર જ્યાદા સોભા સંસાર ।

લે પ્યાલા રૂહ જગાએ કે, લ્યો ઈસક ચલો હાદી લાર ॥ ૩૯ ॥

આ નશ્વર જગતમાં પણ બ્રહ્માત્માઓની શોભા અત્યાધિક છે. બધે જ તેમની જ શોભા વ્યાપેલી છે. તેથી હે સુંદરસાથજી ! તારતમ જ્ઞાન દ્વારા પોતાના આત્માને જાગૃત કરી પ્રેમનો પ્યાલો ગ્રહણ કરી પોતાના સદ્ગુરુનું અનુસરણ કરતાં કરતાં આગળ વધો.

પોહોંચે નહીં અંગ દિલ કે, તારેં રૂહ અંગ લીજે જગાએ ।

તોલોં આપા ના મરે, જોલોં ખુદી ન દેવે ઉડાએ ॥ ૪૦ ॥

આ બાહ્ય કર્મકાંડ શારીરિક શુદ્ધિ પૂરતો જ મર્યાદિત હોવાથી હૃદય સુધી પહોંચી શકતો નથી. તેથી આત્મભાવને જાગૃત કરો. જ્યાં સુધી પોતાનો અહંકાર સમાપ્ત નહિ થાય ત્યાં સુધી મમત્વ (મારાપણું) છૂટશે નહિ.

જબ ઉઠેં અંગ રૂહ કે, સો તૂં જાગી જાન ।

આઈ અરસ અંગ લજત, તિન પૂરી ભઈ પેહેયાન ॥ ૪૧ ॥

જ્યારે આત્માના અંગ-પ્રત્યંગ જાગૃત થશે ત્યારે સમજવું કે તમે સંપૂર્ણ જાગૃત થઈ ગયા છો. અંગેઅંગમાં પરમધામનો આનંદ પ્રસરવાથી જ તમને પરબ્રહ્મ પરમાત્માની પૂર્ણ પિછાણ થશે.

જો અંગ હોવે અરસકી, ઉપજત નહીં અંગ આહે ।

બારે હજાર રૂહન મેં, સો કાહેકો આપ ગિનાએ ॥ ૪૨ ॥

જે પરમધામના આત્મા છે, તેમનાં અંગેઅંગમાંથી વિરહની પીડા પ્રગટ ન થાય તો તે આત્મા પોતાને બાર હજાર બ્રહ્માત્માઓમાં પોતાની ગણતરી શી રીતે કરાવી શકે ?

કરવટ લેતે સૂતે નીંદમેં, નાલા મારત જે ।

યાદ બિગર કિએ અંગ આવહીં, સ્વાદ આસિક માસૂક કે ॥ ૪૩ ॥

બ્રહ્માત્માઓ ઊંઘતી વખતે, ઊંઘમાં પડખું બદલતી વખતે પણ પોતાના પ્રિયતમ પરમાત્માના નામનો પોકાર કરે છે. પ્રિયતમને યાદ કર્યા વગર પણ તેમના હૃદયમાં પ્રિયતમ ધણીના મિલનનું પરમસુખ પ્રાપ્ત થાય છે.

જો હોએ આવે મોમિન રૂહ સે, સો કબૂં ના ઔર સોં હોએ ।

ઈત ચલી જો રૂહ જગાએ કે, સો સોભા લેવે ઠૌર દોએ ॥ ૪૪ ॥

બ્રહ્માત્માઓ પોતાના પ્રિયતમ ધણીને માટે જે કંઈ કરી શકે છે, તેવું બીજા કોઈથી પણ થઈ શકતું નથી. જે આત્માઓ આ નશ્વર જગતમાં પણ પોતાને જાગૃત કરે છે તેમને બન્ને સ્થળે (નશ્વર જગતમાં અને દિવ્ય પરમધામમાં) શોભા પ્રાપ્ત થશે.

દેખ બિછોહા હાદી કા, પીછા સાબિત રાખે પિંડ ।

ધિક ધિક પડો તિન અકલેં, વહ નહીં વતની અખંડ ॥ ૪૫ ॥

જે બ્રહ્માત્માઓ પોતાના સદ્ગુરુનો વિયોગ સાંભળીને પોતાના શરીરને હેમખેમ રાખે છે તેમની બુદ્ધિને ધિક્કાર છે. તેઓ દિવ્ય પરમધામની અંગના નથી.

એ જાહેર દેખાવેં દોસ્તી, જાએ રૂહ ન અંદર પેહેચાન ।

એ મોમિન રૂહેં જાનહીં, જાકોં અરસ દિલ કહ્યો સુભાન ॥ ૪૬ ॥

નશ્વર જગતના જીવ માત્ર બાહ્ય ભાવથી મૈત્રી દેખાડે છે. તેમને અંતરાત્માની ઓળખ થતી નથી. આ રહસ્યને બ્રહ્માત્માઓ જ જાણે છે, જેમના હૃદયને પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું ધામ કહ્યું છે.

રૂહેં દમ બિછોહા ના સહેં, જો હોએ બકા કી અસલ ।

રૂહ હાદી કી ચલતે, અરવા આગૂં હી જાએ ચલ ॥ ૪૭ ॥

જે આત્માઓ દિવ્ય પરમધામના છે, તેઓ પલ માત્ર માટે પણ પોતાના પ્રિયતમ ધણીનો વિયોગ સહન કરી શકતા નથી. પોતાના સદ્ગુરુનું મહાપ્રયાણ સાંભળતાં જ તેમનો આત્મા પ્રથમ જ શરીર છોડી દે છે.

દિલ હકીકી રેહે ના સકેં, જો આયા લુદની દરમ્યાન ।

દિલ મજાજી ક્યા કરે, હુઆ ફરક જિમી આસમાન ॥ ૪૮ ॥

સત્યનિષ્ઠ બ્રહ્માત્માઓના હૃદયમાં જ્યારે તારતમ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે તેઓ ક્ષણ માત્ર માટે પણ પોતાના પ્રિયતમ ધણી વગર રહી શકતા નથી. પરંતુ જેમનું હૃદય અસત્ય જગતની તરફ આકર્ષાય છે તે જીવો વિયોગના સમયે શું કરી શકે ? બ્રહ્માત્માઓ સાથે (સરખાવતાં) તેમની વચ્ચે જમીન-આસમાનનું અંતર છે.

કોઈ છોડે ના અપની અસલ, પોહોંચે સિફલીકા મલકૂત ।

જબરૂતી જબરૂત મેં, રૂહેં લાહૂતી લાહૂત ॥ ૪૯ ॥

હકીકતે કોઈ પણ પોતાના મૂળને છોડતા નથી. તેથી નશ્વર જગતના જીવો વૈકુંઠ સુધી જ પહોંચે છે. પરંતુ ઈશ્વરી સૃષ્ટિ પોતાના અક્ષરધામમાં તથા બ્રહ્માત્માઓ દિવ્ય પરમધામમાં પહોંચે છે.

બેવરા લિખ્યા મુસાફ મેં, લિખે જુદે જુદે બયાન ।

દિલ મજાજી ક્યોં સમઝે, જાકો મુરદાર કહ્યા ફુરકાન ॥ ૫૦ ॥

કુરાન વગેરે ગ્રંથોમાં, અલગ અલગ પ્રસંગોમાં આ રીતનું વિવરણ આપવામાં આવ્યું છે. નાશવંત જગતના જીવ આ રહસ્યને શી રીતે સમજી શકે જેમણે કુરાનને મૂત સમાન (મુરદાર) કહ્યું છે !

એ ઉપલે પાની ઉજૂસે, હુઆ ન કોઈ પાક ।

એ પાની ન પોહોંયે દિલકોં, ક્યા હોએ ઊપર ધોએં ખાક ॥ ૫૧ ॥

આ નાશવંત જગતના પાણી દ્વારા, શરીરનાં બાહ્ય અંગો ધોઈને (વુજૂ કરીને) આજ સુધી કોઈ પણ પવિત્ર થયું નથી. કારણ કે એ પાણી હૃદયને શુદ્ધ કરી શકતું નથી. તેથી આ પાર્થિવ શરીરને માત્ર ઉપર ઉપરથી ધોવાથી શું લાભ થઈ શકે ?

કિતાબોં સબોં યોં કહ્યા, અરસેં પોહોંયે રૂહ પાક ।

દિલ મજાજી ઈન જિમી કે, મિલ જાએ ખાકમેં ખાક ॥ ૫૨ ॥

બધા ધર્મગ્રંથોમાં આ જ કહ્યું છે કે, પવિત્ર આત્મા દિવ્ય પરમધામમાં પહોંચે છે. આ નાશવંત જગતના મોહગ્રસ્ત જીવોનાં શરીર આ નાશવંત જગતમાં મળી જાય છે.

ખાક કધૂ ન પાવહીં, રૂહ તો અપને બીચ અસલ ।

કોઈ દેખે સહૂર કરકે, તો પોહોંયે હાદી કદમોં નસલ ॥ ૫૩ ॥

નાશવંત જગતના આ જીવોને કંઈ પણ મળવાનું નથી. જ્યારે બ્રહ્માત્મા પોતાના ચિન્મય સ્વરૂપમાં મૂળ પરમધામમાં જ જશે જો કોઈ હૃદયપૂર્વક વિચારશે તો તેઓ પોતાના સદ્ગુરુનું અનુસરણ કરતાં કરતાં પોતાના મૂળમાં પહોંચી જશે.

ગુમ હુઈ જિનોંકી અકલેં, હોએ નજીક ન તિનોં હક ।

જાન બૂઝ ન છોડે ઈન જિમી, તિન સે રેહેની ન હોએ બેસક ॥ ૫૪ ॥

જેમની બુદ્ધિ જગતની માયામાં જ ભ્રમિત થઈ ગઈ છે, તેઓ ક્યારેય પણ પરમાત્માની નજીક થઈ શકશે નહિ. એવા લોકો જાણી જોઈને પણ નશ્વર જગતને છોડી શકતા નથી. તેમનાથી ચોક્કસપણે બ્રહ્માત્માઓના જેવું શ્રેષ્ઠ આચરણ થઈ શકશે નહિ.

કદી કેહેની કહે મુખ સે, બિન રેહેની ન હોવે કામ ।

રેહેની રૂહ પોહોંયાવહીં, કેહેની લગ રહે ચામ ॥ ૫૫ ॥

કદાચ પોતાના મુખે ઉચ્ચ જ્ઞાનની વાત થઈ પણ જાય, પરંતુ તેને આચરણમાં મૂક્યા વગર કાર્ય સિદ્ધ થતું નથી. શ્રેષ્ઠ આચરણ દ્વારા જ આત્મા જાગૃત થઈ શકે છે અને માત્ર કથન જીવ સુધી જ સીમિત રહી જાય છે.

કેહેની સુનની ગઈ રાતમેં, આયા રેહેની કા દિન ।

બિન રેહેની કેહેની કદુએ નહીં, હોએ જાહેર અરસ બકા તન ॥ ૫૬ ॥

ખોખલા જ્ઞાનને કહેવાની અને સાંભળવાની પરંપરા અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં જ ચાલતી રહી છે. હવે તો બ્રહ્મજ્ઞાનનો ઉદય થવાથી પવિત્ર આચરણનો સમય આવી ગયો છે. આચરણ વગર

માત્ર કથનનો કોઈ અર્થ નથી. પવિત્ર આચરણ દ્વારા જ દિવ્ય પરમધામ તથા પરઆત્માની ઓળખાણ થઈ શકે છે.

કેહેની કરની ચલની, એ હોએ જુદિયાં તીન ।

જુદા કયા જાને દુની કુફરકી, ઔર એ તો ઈલમ યકીન ॥ ૫૭ ॥

કથન (કહેણી), કર્મ (કરણી) અને આચરણ (ચલની) આ ત્રણેનું અલગ અલગ મહત્ત્વ છે. નાશવંત જગતના અજ્ઞાની જીવો એ રહસ્યને શી રીતે સમજી શકશે ? હકીકતે એ તો પરબ્રહ્મ દ્વારા મળેલાં તારતમ જ્ઞાન અને નિષ્ઠા દ્વારા જ જાણી શકાય છે.

અરસ સબ જાહેર હુઆ, નૂરતજલ્લા હક ।

રૂહઅલ્લા મહંમદ મેહેદીને, ઉડાએ દઈ સબ સક ॥ ૫૮ ॥

હવે તો પરબ્રહ્મ પરમાત્માના તેજોમય તારતમ જ્ઞાન અવતરણથી પરમધામનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ થઈ ગયાં છે. શ્રીશ્યામાજીએ સદ્ગુરુ રૂપે મારા હૃદયમાં બિરાજમાન થઈને આ તમામ શંકાઓનું નિવારણ કરી દીધું છે.

સૂર ઊગ્યા મારફત કા, મહંમદ મેહેદી દિલ ।

નૂર અંધેર જુદે હુએ, જો રહે થે રાતકે મિલ ॥ ૫૯ ॥

હવે મારા હૃદયમાં સદ્ગુરુનું અવતરણ થવાથી બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી સૂર્યોદય થઈ ગયો છે. તેના પ્રકાશથી હવે સત્ય અને અસત્ય (બ્રહ્માત્મા અને નશ્વર જગતના જીવો) અલગ અલગ દેખાવા લાગ્યા છે, જે અજ્ઞાનરૂપી અંધકારમાં એક સરખા દેખાતા હતા.

કુફર ઔર ઈમાન કી, સુધ ન થી બીચ રાત ।

અબ સુધ પરી સબન કોં, જાહેર હુઈ હક જાત ॥ ૬૦ ॥

આ અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં ભ્રાંતિ અને વિશ્વાસનું જ્ઞાન ન હતું. હવે બ્રહ્માત્માઓના પ્રગટ થવાથી તારતમ જ્ઞાન દ્વારા બધાને બધા પ્રકારનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું છે.

ના સુધ મોમિન મુસલિમ, ના સુધ કાફર મુનાફક ।

સો સુધ હુઈ સબન કોં, કિયા બેવરા ઈલમ હક ॥ ૬૧ ॥

આજ સુધી આ જગતમાં પ્રેમી બ્રહ્માત્માઓ અને ધર્મનિષ્ઠ ઈશ્વરી સૃષ્ટિનું જ્ઞાન ન હતું. અંધ વિશ્વાસુ અને અવિશ્વાસુ જીવોની ઓળખાણ પણ ન હતી. હવે બ્રહ્મજ્ઞાનના અવતરણથી બધાને તેનું જ્ઞાન થયું અને સત્ય તથા અસત્યનું નિરૂપણ થઈ ગયું.

હક ઈલમ મારફત કી, જાહેર કિયા નબી દિલ નૂર ।

કુફર કાઢ ઈમાન દિયા, ઊગ્યા દિલ મોમિન અરસોં સૂર ॥ ૬૨ ॥

હવે સદ્ગુરુએ મારા હૃદયમાં અવતરીને બ્રહ્મજ્ઞાનના પ્રભાતનો ઉદય કર્યો. જેથી નશ્વર જગતના જીવોના હૃદયના અંધ વિશ્વાસને દૂર કરી તેમનામાં નિષ્ઠા ભરી દેવામાં આવી. હવે બધા બ્રહ્માત્માઓના હૃદયમાં બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી સૂર્યોદય થઈ ગયો છે.

ખોલી ઈલમેં સબ કિતાબેં, યા કતેબ યા વેદ ।

સબ ખોલે મગજ મુસાફ કે, માહેં છિપે હુતે જો ભેદ ॥ ૬૩ ॥

આ બ્રહ્મજ્ઞાને વેદ તથા કતેબ ગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરી દીધાં, જેમાં વિભિન્ન પ્રકારનાં ગૂઢ રહસ્યો ભરેલાં હતાં.

જેતા કોઈ પૈગંમર, સો સબ જહૂદોં માહેં ।

ઈસલામ મોમિન સબ યાહી મેં, કોઈ જાહેરિયોં મેં નાહેં ॥ ૬૪ ॥

આ નશ્વર જગતમાં જેટલા પયગંબરો થયા છે તે બધા યહૂદીઓમાં થયા છે. ત્યાં સુધી કે ઈસ્લામ ધર્મ તથા મોમિન આત્માઓ પણ તેમાં જ થયા છે. કર્મકાંડ તથા બાહ્ય આચરણનું અનુસરણ કરનારાઓમાં પણ કોઈનો તેમાં સમાવેશ થયો નથી.

જાકી કરે મુસાફ સિફતેં, ઔલિએ અંબિએ પૈગંમર ।

સો હુએ સબ જહૂદોં મિનેં, જો દેખે બાતૂન સહૂર કર ॥ ૬૫ ॥

કુરાન વગેરે ગ્રંથોમાં જે ઔલિયા, અંબિયા, પયગંબરોની પ્રશંસા કરવામાં આવી છે તે બધા યહૂદીઓમાં જ થયા છે. જો હૃદયપૂર્વક વિચારીશું તો તે સમજાશે.

જિનેં લિએ માએને બાતૂન, હુઆ પૈગંમર સોએ ।

ઉમત ઔલિએ અંબિએ, બિન બાતૂન ન હુઆ એક કોએ ॥ ૬૬ ॥

જેણે ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યો ગ્રહણ કર્યા છે. તે જ પરમાત્માના સંદેશવાહક (પયગંબર) બન્યા છે. ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યોને ગ્રહણ કર્યા વગર કોઈપણ જ્ઞાની, પયગંબર તથા નબીનો સમુદાય કહેવાયો નથી.

જાહેરી બડે જાનેં આપકોં, ઔર સમઝેં નહીં હકીકત વતન ।

હક ઈલમ આયા નહીં, તોલોં હોએ નહીં રોસન ॥ ૬૭ ॥

ધર્મગ્રંથોના બાહ્યાર્થ ગ્રહણ કરનારા લોકો પોતાને જ્ઞાની સમજે છે, પરંતુ તેમને પરમધામની વાસ્તવિકતાનું જ્ઞાન હોતું નથી. તારતમ જ્ઞાનનું અવતરણ થયા વગર તેમનું હૃદય પ્રકાશિત થઈ શકતું નથી.

કહ્યા જાહેર માહેં દુનિયાં, ઔર બાતૂન માહેં હક ।

એ વેદ કતેબ પુકારહી, હક ઈલમ કહેં બેસક ॥ ૬૮ ॥

ધર્મગ્રંથોનો બાહ્યાર્થ ગ્રહણ કરવાથી નશ્વર જગતનું જ્ઞાન થાય છે અને ગૂઢ અર્થો ગ્રહણ કરવાથી પરમાત્માની ઓળખાણ થઈ શકે છે. વેદ તથા કતેબ ગ્રંથો પણ એ જ પુકારીને કહે છે. તારતમ જ્ઞાને પણ એ જ તથ્યને સ્પષ્ટ કર્યું છે.

એ નૂર જાહેર તો હુઆ, જબ કુરાને ખોલી હકીકત ।

રાત મેટકે દિન કિયા, સો દિલ મહંમદ સૂર મારફત ॥ ૬૯ ॥

આ જગતમાં તારતમ જ્ઞાનનો પ્રકાશ ત્યારે પ્રકાશમાં આવ્યો જ્યારે તેણે કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરી વાસ્તવિકતાની ઓળખાણ કરાવી દીધી. શ્રીશ્યામાજી સ્વરૂપ સદ્ગુરુના હૃદયમાંથી ઉદય પામેલા બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી સૂર્ય (તારતમ જ્ઞાને) અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર યુક્ત રાત્રિને દૂર કરી, જ્ઞાનરૂપી દિવસ પ્રગટાવ્યો.

કૌલ ક્રિયા હકેં રૂહોં સોં, બીચ બકા વતન ।

સો સાઈત આએ મિલી, જાહેર હુઆ અરસ તન ॥ ૭૦ ॥

દિવ્ય પરમધામમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ પોતાની અંગરૂપા બ્રહ્માત્માઓને જે વચનો આપ્યાં હતાં (તેનો) તે સમય આવી ગયો છે. હવે બધાને પરમધામ તથા પોતાની પરમાત્માની ઓળખાણ થઈ ગઈ છે.

એક ખુદી થી દુની મેં, દૂજી સુભે સક ।

કરતે ફેલ તરફ હવા કે, પીઠ દિએ અરસ હક ॥ ૭૧ ॥

આ નશ્વર જગતમાં એક બાજુ અહંકાર વ્યાપેલો હતો તો બીજી બાજુ પરમાત્મા વિશે શંકાઓ ભરેલી હતી. જેના કારણે નશ્વર જગતના જીવો પરબ્રહ્મ પરમાત્મા તથા પરમધામની તરફ પીઠ દઈને, શૂન્ય-નિરાકાર સુધીનું જ આચરણ કર્યા કરતા હતાં.

સો ખુદી કાઠી જડમૂલ સે, હુએ જાહેર હક ઈલમ ।

સક સુભે કછૂ ના રહી, હુઈ સબ મેં એક રસમ ॥ ૭૨ ॥

હવે તારતમ જ્ઞાને પ્રગટ થઈને, એ અહંકારને જડ-મૂળથી ઉખેડી નાખ્યો. તેથી કોઈના પણ હૃદયમાં કોઈ શંકા ના રહી અને બધા લોકો એક જ પરબ્રહ્મ પરમાત્માની ઉપાસના તરફ લાગી ગયા.

જુદી જુદી જાતેં કહાવતી, ફેલ કરતે જુદે નામ ધર ।

સો રાત મેટકે દિન ક્રિયા, હુઈ જાહેર સબોં ફજર ॥ ૭૩ ॥

આ નાશવંત જગતમાં અલગ અલગ જાતિઓ અલગ અલગ નામ લઈને પોતાના ઈષ્ટની પૂજા કરતી હતી. હવે તારતમ જ્ઞાને આ અજ્ઞાનમયી રાત્રિને દૂર કરી જ્ઞાનનો પ્રકાશ પ્રગટાવ્યો છે. જેનાથી બધાના હૃદયમાં જ્ઞાનનું પ્રભાત થઈ ગયું.

જિનોં ખુલી નજર રૂહ કી, સોઈ પોહોંયે અરસ હક ।

જિનોં છૂટી ન નજર જાહેરી, સો પડે દુની બીચ સક ॥ ૭૪ ॥

તારતમ જ્ઞાન દ્વારા જેમની આત્મદૃષ્ટિ ખુલ્લી ગઈ છે, તેઓ પરમાત્માના દિવ્ય પરમધામમાં પહોંચી ગયા છે. પરંતુ જેમની બાહ્યદૃષ્ટિ ખુલી નથી તેઓ જગતમાં જ રહીને શંકાઓમાં ડૂબી ગયા છે.

જિનોં ખુલી હકીકત મારફત, સો સહે ના બિછોહા બિન ।

ઔર હક ઈલમ ખોલ્યા આખરી, એ બીચ અસલ અરસ તન ॥ ૭૫ ॥

જે આત્માઓને વાસ્તવિકતાનું જ્ઞાન થયું અને પરમાત્માની પૂર્ણ ઓળખાણ થઈ ગઈ તેઓ એક ક્ષણ માટે પણ પોતાના પ્રિયતમ ધણીનો વિયોગ સહન કરતા નથી. અંતિમ સમયમાં પ્રગટ થયેલા આ તારતમ જ્ઞાને બ્રહ્માત્માઓ વચ્ચે એ બાબત સ્પષ્ટ કરી દીધી છે.

જો જાગ ઉઠ બૈઠા હુઆ, જગાયા હક ઈલમ ।

સો હાદી બિના પલ એક ના રહે, છોડ ન સકે કદમ ॥ ૭૬ ॥

જે બ્રહ્માત્માઓ બ્રહ્મજ્ઞાન દ્વારા જાગૃત થઈને બેઠા છે, તેઓ પોતાના સદ્ગુરુ વગર એક ક્ષણ માટે પણ રહી શકતા નથી. તેઓ તેમનાં ચરણોને કદાપિ છોડી શકતા નથી.

સબ સાહેદી દૈ જો હદીસોં, ઔર અલ્લા કલામ ।

સો સાહેદી લે પીછા રહે, તિન સિર રસૂલ ન સ્યામ ॥ ૭૭ ॥

જ્યારે કુરાન, હદીસ વગેરે ક્તેબ ગ્રંથો તથા પરબ્રહ્મ પરમાત્માનાં વચનો દ્વારા તારતમજ્ઞાને સાક્ષી આપી દીધી છે તો તે સાક્ષીને લઈને પણ જે આત્માઓ પોતે સમર્પિત થવામાં પાછળ રહેશે તેમને સદ્ગુરુ તથા પરબ્રહ્મ પરમાત્મા શ્રીકૃષ્ણનું રક્ષણ પ્રાપ્ત થશે નહિ.

જિનોં લુદંની પોહોંચિયા, લિયા બકા અરસ ભેદ ।

સો ક્યોં ગિરો સોં જુદા પરે, જાએ પરે કલેજેં છેદ ॥ ૭૮ ॥

જે બ્રહ્માત્માઓને તારતમજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું છે અને જેમણે તેના દ્વારા પરમધામનું રહસ્ય સમજી લીધું છે તેઓ બ્રહ્માત્માઓના સમુદાયમાંથી શી રીતે જુદા પડી શકે ? તેમના હૃદયને બ્રહ્મજ્ઞાને ઘાયલ કરી દીધું છે.

જાએ ખુલી હકીકત મારફત, પાઈ અરસ પેહેયાન ।

સો ક્યોં સહે બકા બિછોહા, જિનોં નીંદ ઉડી નિદાન ॥ ૭૯ ॥

જે બ્રહ્માત્માઓને ઉચિત જ્ઞાન અને પૂર્ણ ઓળખનું રહસ્ય સ્પષ્ટ થયું છે અને જેમણે પરમધામની ઓળખાણ મેળવી લીધી છે, અને જેમની ભ્રમ રૂપી નિદ્રા ચોક્કસ પણે ઊડી ગઈ છે તેઓ પોતાના ધણીનો વિયોગ શી રીતે (સહન) કરી શકશે ?

એ પોહોંચ્યા મતા સબ રૂહોં કોં, જબ પોહોંચ્યા ઈલમ હક ।

ઈત સક જરા ના રહી, પોહોંચ્યા હક બકા મુતલક ॥ ૮૦ ॥

જ્યારે બધા બ્રહ્માત્માઓને તારતમજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું ત્યારે તેમને પરમધામનો સંપૂર્ણ ખજાનો મળી ગયો. હવે તેમાં જરા પણ શંકા રહી નહિ. ચોક્કસ પણે તેમની સુરતા અખંડ પરમધામમાં પહોંચી ગઈ છે.

જાકોં હક ઈલમ પોહોંચિયા, તિન હુઆ સબ દીદાર ।

અંતર કછુએ ના રહ્યા, વહ પોહોંચ્યા નૂર કે પાર ॥ ૮૧ ॥

જેમને બ્રહ્મજ્ઞાનરૂપી તારતમ જ્ઞાન મળ્યું છે, તેમને પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર થઈ ગયો છે. તેમના અને પરમાત્માની વચ્ચે કોઈ અંતર રહ્યું નથી. તેઓ તો અક્ષરની પાર અક્ષરાતીત પરમધામમાં પહોંચી ગયા છે.

જાકોં હક ઈલમ આયા નહીં, તાએ પટ રહ્યા અંતરાએ ।

હક નજીક થે સેહેરગ સે, તહાં સે દૂર લે ગએ ઉઠાએ ॥ ૮૨ ॥

જેમને બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી તારતમજ્ઞાન મળ્યું નથી, તેમની અને પરમાત્માની વચ્ચે હજુ પણ અજ્ઞાનનું આવરણ અડચણરૂપ બનેલું છે. હકીકતે પરબ્રહ્મ પરમાત્મા તેમની શ્વાસનળીથી પણ નજીક છે પરંતુ અજ્ઞાનને લીધે તેઓ પોતાને, પરમાત્માથી ઘણા દૂર સમજવા લાગ્યા છે.

રૂહ ઠૌર હે રૂહ કે, એ જો લેતી ઈત દમ ।

સો ગયા અસલ જુલમતેં, જિનોં સુધ પરી ના હક કદમ ॥ ૮૩ ॥

બ્રહ્માત્માઓનું સ્થાન તો દિવ્ય પરમધામ છે. તેઓ અહીં (નશ્વર જગતમાં) માત્ર શ્વાસ જ લઈ

રહ્યા છે. જેમને તારતમ જ્ઞાન દ્વારા પોતાના પ્રિયતમ ધણીનાં ચરણોનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું નથી તે આત્માઓ અજ્ઞાન રૂપી અંધકારમાં જ ભટકી રહ્યા છે.

લિયા લુદંની જિનને, સો ક્યોં સોવે કબર માહેં ।

જિનેં મૂલ સરૂપ દેખ્યા અપના, ઉઠ જાગે સોવે નાહેં ॥ ૮૪ ॥

જેમણે તારતમ જ્ઞાન મેળવ્યું છે, તેઓ આ નશ્વર શરીરરૂપી કબરમાં શી રીતે ઊંઘી રહે ? જે આત્માઓએ પોતાના ચિન્મય સ્વરૂપ (પરઆત્મા)ને જોઈ લીધું છે, તેઓ ઊઠીને જાગૃત થઈ જશે. તેઓ કદાપિ ઊંઘી રહેશે નહિ.

વાકોં તો ફજર હુઈ, હુઆ બકા સૂરજ દીદાર ।

મિલ્યા કૌલ અવ્વલ કા, જો કિયા થા પરવરદિગાર ॥ ૮૫ ॥

એવા બ્રહ્માત્માઓ માટે બ્રહ્મજ્ઞાનનું સવાર થઈ ગયું છે. તેમને પરમધામના અખંડ સૂર્યનાં દર્શન થઈ ગયાં છે. પરબ્રહ્મ પરમાત્મા દ્વારા તેઓને પરમધામમાં આપવામાં આવેલાં વચન સાર્થક, સિદ્ધ થઈ ગયાં છે.

જો ઉઠી ક્યામત કોં, સો ક્યોં સોવે ઊર્ગે દિન ।

આયા અસલ તન મેં, બીચ બકા વતન ॥ ૮૬ ॥

જે બ્રહ્માત્માઓ આત્મજાગૃતિના આ સમયમાં જાગૃત થઈ જાય છે, તેઓ બ્રહ્મજ્ઞાનનો પ્રકાશ થવાથી શી રીતે ઊંઘી શકે ? તેઓ તો પોતાને પરમધામના મૂળ તન (પરઆત્મા)માં જુએ છે.

જો કદી વહ આગે ચલી, જિમી બેઠી વહ જિમી માહેં ।

પાંચોં પોહોંચે પાંચોંમેં, રૂહ અપની અસલ છોડે નાહેં ॥ ૮૭ ॥

જે આત્માઓ જાગૃત થઈને નાશવંત શરીરને છોડીને પરમધામ તરફ આગળ વધે છે, તેઓ પરમધામની ચિન્મય ભૂમિકામાં પોતાના પરઆત્મામાં જાગૃત થઈ જાય છે. તેઓનું પાંચ તત્ત્વોનું નશ્વર શરીર પાંચે તત્ત્વોમાં મળી જાય છે અને ચેતન આત્મા પોતાના મૂળ સ્વરૂપને છોડતો નથી.

યોં ઈલમ સમઝાવતે, જો કોઈ ના સમઝત ।

તિન મજાજ દિલ પર, જિન કરો નસીહત ॥ ૮૮ ॥

આ બ્રહ્મજ્ઞાન સમજાવ્યા છતાં પણ કોઈ સમજવાનો પ્રયત્ન ન કરે તો તે ભ્રમિત હૃદયવાળા વ્યક્તિઓને બ્રહ્મજ્ઞાનનો ઉપદેશ આપવો ન જોઈએ.

કાફર મુસલીમ મોમિન, જો એ જુદે ન હોતે તીન ।

તો અરસ તન ઔર જિમીકે, ક્યોં પાઈએ કુફર ચકીન ॥ ૮૯ ॥

નાશવંત જગતના અવિનાશી જીવ, શ્રદ્ધાવાન ઈશ્વરી સૃષ્ટિ અને ધર્મનિષ્ઠ બ્રહ્મસૃષ્ટિ અલગ અલગ આચરણવાળા ન હોય તો બ્રહ્માત્માઓની શ્રદ્ધા અને નાશવંત જગતના જીવોની અશ્રદ્ધાને શી રીતે જાણી શકાય ?

અરસ બકા તન મોમિન, દુનિયાં ફના જિમી તન ।

તાકી કેહેની રેહેની ક્યોં હોવે, ક્યોં હોએ એક ચલન ॥ ૯૦ ॥

બ્રહ્માત્માઓનાં ચિન્મય સ્વરૂપો (પરઆત્મા) દિવ્ય પરમધામમાં છે. નશ્વર જગતના જીવોનાં

શરીર નશ્વર જગતમાં જ છે. તે જીવોની વાણી, આચરણમાં શી રીતે એક હોઈ શકે ? અને તે બંનેનાં આચરણ પણ એક સમાન શી રીતે હોય ?

જો હક અરસ દિલ મોમિન, મિલ કે કરો સહૂર ।

કહી જિમી તલે કી દુનિયાં, રૂહે નૂર પાર તજલ્લા નૂર ॥ ૮૧ ॥

જે બ્રહ્માત્માઓનું હૃદય પરબ્રહ્મ પરમાત્માનું ધામ બની ગયું છે, તેઓ પરસ્પર મળીને વિચાર કરો. નશ્વર જગતના જીવો આ નાશવંત ભૂમિકાના છે અને બ્રહ્માત્માઓ અક્ષરની પાર દિવ્ય પરમધામના છે.

મોમિન ઔર દુની કે, ચાહિએ સબ વિધ જુદાગી ।

દુનિયાં પૈદા જુલમત સે, રૂહે ઉતરીં અરસ અજમ કી ॥ ૮૨ ॥

તેથી બ્રહ્માત્માઓ અને નાશવંત જગતના જીવોના આચરણમાં સ્પષ્ટ અંતર હોવું જોઈએ. કેમ કે, નાશવંત જગતના જીવો શૂન્ય નિરાકારથી ઉત્પન્ન થયેલા છે અને બ્રહ્માત્માઓ અક્ષરાતીત પરમધામથી અવતરેલા છે.

એ સબ બાતેં યાદ રાખિયો, ફલ બખત આખરત ।

ચલતે ફરક જો ના હોવે, તો રૂહોં કી ક્યોં કરેં હક સિફત ॥ ૮૩ ॥

એ બધી વાતોને યાદ રાખવી, અંતિમ સમયે તમારા હાથે નાશવંત જગતના જીવોને મોક્ષનું ફળ મળશે. જો તમારા (અને તેમના) આચરણમાં તફાવત ન હોય તો પરમાત્મા પોતે તમારી પ્રશંસા શા માટે કરે ?

મર મર સબ કોઈ જાત હેં, ચાહિએ મોમિનોં મૌત ફરક ।

દુનિયાં બીચ ગફલત કે, મોમિન જાગેં દિલ અરસ હક ॥ ૮૪ ॥

આ નશ્વર જગતમાં બધા જીવો નશ્વર શરીર છોડીને મૃત્યુ પામે છે. પરંતુ બ્રહ્માત્માઓનાં શરીર છોડવાં તેમનાથી ભિન્ન હોવાં જોઈએ. નશ્વર જગતના જીવો શરીર છોડીને પણ શૂન્ય નિરાકારમાં ભ્રમિત થાય છે. પરંતુ બ્રહ્માત્માઓ પરબ્રહ્મ પરમાત્માના ચરણોમાં રહેલા પરઆત્મામાં જાગૃત થાય છે.

જો રૂહ હોસી મોમિન, ચલ્યા ચાહિએ સાવચેત ।

કહ્યા કાફર સ્યાહ મુંહ આખર, મુખ મોમિન નૂર સુપેત ॥ ૮૫ ॥

તેથી બ્રહ્માત્માઓએ સાવધાન બનીને ચાલવું જોઈએ. કુરાનમાં કહ્યું છે ક્યામતના સમયે અંધ વિશ્વાસવાળા લોકોનાં મોંઢાં કાળાં હશે અને બ્રહ્માત્માઓનાં મુખ ઉજળાં હશે.

મેલા મજાજ દિલોં કા, એ ચલે બાંધી જાત કતાર ।

એ અરસ દિલ હકીકી જવતે, ક્યોં ચલેં ભાંત મુરદાર ॥ ૮૬ ॥

આ નાશવંત જગત મોહમાં ફસાયેલા જીવોનો મેળો છે. અહીંના જીવો અજ્ઞાનતાને લીધે એક બીજાની દેખાદેખીમાં ચાલી રહ્યા છે. ધામ હૃદયવાળા બ્રહ્માત્માઓ જાગૃત છે. તેઓ મૃત સમાન જીવોની જેમ શી રીતે આચરણ કરશે ?

બીચ ફના જીવોં કે, ક્યોં રહેં બકા અરસ તન ।

પલ ઈનમેં રેહે ના સકેં, જિન સિર બકા વતન ॥ ૯૭ ॥

નશ્વર જગતના જીવોની સાથે સત્ય આત્માઓ શી રીતે રહી શકે ? ખરું જોતાં જેમનું ચિન્મય સ્વરૂપ દિવ્ય પરમધામમાં છે, તે બ્રહ્માત્માઓ ક્ષણ માટે પણ સંસારમાં રહી શકતા નથી.

એ જો દુનિયાં દિલ મજાજી, યા ઉનકે સિરદાર ।

ના પોહોંયે ફના બકા મિને, એ હક કૌલ પરવરદિગાર ॥ ૯૮ ॥

આ નશ્વર જગતના મોહમાં ફસાયેલા જીવો તથા તેમના શિરોમણિ દેવી-દેવતાઓ નશ્વર જગતના હોવાથી અખંડ પરમધામને મેળવી શકતા નથી. આ પ્રકારનાં સત્ય વચનો બધે જ કહેવામાં આવ્યાં છે.

મોમિન ઉતરે નૂર બિલંદસે, એ દુની પૈદા જુલમત ।

સાંચ ઝૂઠ ક્યોં મિલ સકે, ક્યોં રાસ આવે સોહોબત ॥ ૯૯ ॥

બ્રહ્માત્માઓ દિવ્ય પરમધામમાંથી આ જગતમાં અવતર્યા છે અને નાશવંત જગતના જીવો શૂન્ય-નિરાકાર દ્વારા ઉત્પન્ન થયા છે. તેથી સત્ય અને અસત્ય એકબીજાને શી રીતે મળી શકે ? તેમનો સંબંધ એકબીજાને શી રીતે માલૂમ પડી શકે ?

સાંચે સાંચા મિલ ચલેં, મિલેં ઝૂઠા ઝૂઠોં માહેં ।

જો જેસા તેસી સોહોબત, ઈનમેં ધોખા નાહેં ॥ ૧૦૦ ॥

સત્ય આત્માઓ, સત્ય આત્માઓ સાથે જ ચાલી શકે છે. મિથ્યા જગતના જીવો મિથ્યા જગતમાં જ મળી જાય છે. જે જેવા છે, તેમને તે જ પ્રકારનો સાથ મળે છે. તેમાં લેશમાત્ર પણ શંકા નથી.

અરસ દિલ મોમિન કહ્યા, દુની દિલ પર ઈબલીસ ।

એ સૈતાન દોસ્ત ન કિસી કા, જો કાટ દેવે કોઈ સીસ ॥ ૧૦૧ ॥

બ્રહ્માત્માઓનાં હૃદયને પરમધામ કહ્યું છે. મિથ્યા જગતના જીવોના હૃદય પર શેતાનનું સામ્રાજ્ય છે. તે કોઈનો પણ મિત્ર બની શકતો નથી, ભલે ! કોઈ પોતાનું મસ્તક કાપીને પણ કેમ આપી ન દે.

લાહૂત બકા ફના નાસૂત, એ તૌલ દેખો દોએ ।

ચરકીન જિમીસે નિકસકે, ક્યોં ન લીજે બકા ખુસબોએ ॥ ૧૦૨ ॥

પરમધામ અખંડ છે અને જગત નાશવંત છે. આ બન્નેનો તફાવત વિવેકપૂર્વક જુઓ. તેથી આ નાશવંત ભૂમિમાંથી ઉપર ઊઠીને દિવ્ય પરમધામના આનંદનો અનુભવ શા માટે ન કરવામાં આવે ?

જાન બૂઝકે ભૂલિએ, ઈલમ પાએ બેસક ।

દેખો દિલ બિચાર કે, ક્યોં રાજી કરોગે હક ॥ ૧૦૩ ॥

શંકાનું નિવારણ કરનાર તારતમ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા છતાં જાણી જોઈને શા માટે ભૂલી રહ્યા છો ? પોતાના હૃદયમાં વિચારી જુઓ, એવા આચરણથી તમે પોતાના પ્રિયતમ પરમાત્માને શી રીતે પ્રસન્ન કરી શકશો ?

જીવતે મારિએ આપકો, યોં સબદ પુકારત હક ।

જો જીવતે ન મરેંગે મોમિન, તો ક્યા મરેંગે મુનાફક ॥ ૧૦૪ ॥

પ્રિયતમ ધણીએ એવાં વચનો કહ્યાં છે કે, તમે જીવતા રહીને જ પોતાના અહંકારનો નાશ કરી દો. જો બ્રહ્માત્માઓ શરીર જીવતા રહીને જ અહંકારને નષ્ટ નહિ કરી શકે તો શું અંધવિશ્વાસુ જીવો એવું કરી શકશે ?

કુરમાએ કલામ સબ રૂહોં કોં, એ મોમિન કરેં સહૂર ।

ઈન અંધેરી સે નિકસકે, ક્યોં ન જૈએ પાર નૂર ॥ ૧૦૫ ॥

પરબ્રહ્મ પરમાત્માનાં વચન બ્રહ્માત્માઓ માટે છે. તેઓ જ તેના પર વિચાર કરી શકે છે. તેથી આ અજ્ઞાનમય અંધકારમાંથી નીકળીને અક્ષરની પાર અક્ષરાતીત પરમધામ તરફ શા માટે ન જવું જોઈએ ?

હક હુકમ હાદી ચલાવતેં, ક્યોં ન લીજે અરસ રાહ ।

મૂલ સરૂપ લે દિલમેં, ઉડાએ દીજે અરવાહ ॥ ૧૦૬ ॥

સદ્ગુરુ મારા હૃદયમાં બેસીને પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો હુકમ ચલાવી રહ્યા છે. તેથી તમે બધા પરમધામનો માર્ગ શા માટે ગ્રહણ કરતા નથી ? પોતાના મૂળ સ્વરૂપને હૃદયમાં ધારણ કરીને પોતાના આત્માને નશ્વર શરીરથી દૂર કરી દો.

ચલના સબોં સિર હક હૈ, એ જાન્યા સબોં તેહેકીક ।

પર આપ બસ કોઈ ના ચલ્યા, ચલે એક દૂજેકી લીક ॥ ૧૦૭ ॥

બધાંએ મૃત્યુના મુખમાં જવાનું છે અને તે કાર્ય પરમાત્માને આધીન છે. આ તથ્યને ચોક્કસ પણે જ બધાંએ જાણી લીધું છે. પરંતુ કોઈ પણ પોતાના ગુણ, અંગ, ઈન્દ્રિયોને વશમાં રાખીને ચાલતું નથી. બધા લોકો એકબીજાની દેખાદેખીમાં ચાલી રહ્યા છે.

જો કોઈ ઈત જાગિયા, સો ક્યોં ચલે પર બસ ।

સબ સાવચેત સુરત બાંધકે, બીચ ઉઠિએ અપને અરસ ॥ ૧૦૮ ॥

આ જગતમાં જે જાગૃત થઈ ગયા છે તે ઈન્દ્રિયોને વશ થઈને શી રીતે ચાલશે ? તેથી સાવચેત બનીને પોતાની સુરતાને પરઆત્મા સાથે જોડીને દિવ્ય પરમધામમાં જાગૃત થઈ જાઓ.

જો જાગી ઈત હોએસી, તિન કા એહી નિસાન ।

મૂલ સરૂપ લે સુરતમેં, પટ ખોલિએ કર પેહેચાન ॥ ૧૦૯ ॥

જે આત્માઓ આ નાશવંત જગતમાં જાગૃત થશે તેમનું એ લક્ષણ છે કે, તેઓ પોતાના ધણીની ઓળખાણ કરીને અજ્ઞાનના આવરણને દૂર કરી પોતાની સુરતા મૂળસ્વરૂપ (પરઆત્મા) સાથે જોડી દે.

ભલા કહે દુનિયાં મિને, ન ભૂલિએ અપને તન ।

હક હાદી રૂહેં બીચ ખિલવત, ઉઠિએ બીચ બકા વતન ॥ ૧૧૦ ॥

આ નાશવંત જગતમાં પણ બ્રહ્મજ્ઞાનનો ઉપદેશ આપતાં આપતાં ચાલવું જોઈએ અને પોતાના મૂલ

સ્વરૂપ (પરઆત્મા)ને ભૂલવું ન જોઈએ. આ રીતે આચરણ કરતાં કરતાં પરમધામ, મૂલમિલાવામાં જાગૃત થવું જોઈએ. જ્યાં શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી અને બ્રહ્માત્માઓ બિરાજમાન છે.

જો મસલહત કર ચલિએ, અરસ રૂહેં મિલ કર ।

અપની જુદાઈ દુની સે, સો ક્યોં હોએ ઈન બિગર ॥ ૧૧૧ ॥

પરમધામના બ્રહ્માત્માઓ તારતમ જ્ઞાન દ્વારા પરસ્પર વિચાર-વિમર્શ કરીને, સાથે મળીને ચાલે. આના સિવાય મિથ્યા જગતમાંથી શી રીતે છૂટકારો મળશે ?

અપની જુદાઈ દુની સે, કિયા ચાહિએ જહૂર ।

દોઊ એક રાહ ક્યોં ચલે, વહ અંધેરી એહ નૂર ॥ ૧૧૨ ॥

બ્રહ્માત્માઓએ ચોક્કસ જ નાશવંત જગતમાંથી વૈરાગ્યપાણું લઈ લેવું જોઈએ. નાશવંત જગતના જીવો અને બ્રહ્માત્માઓ એક જ માર્ગે શી રીતે ચાલી શકે ? તેઓ અંધકારમય જગતથી ઉત્પન્ન થયેલા છે અને બ્રહ્માત્માઓ દિવ્ય પરમધામનાં ચિન્મય સ્વરૂપ છે.

મહામત કહે સુનો મોમિનો, મેહેર હકકી આપન પર ।

સબ અંગોં દેખો તુમ, સબ ખુલે રૂહ નજર ॥ ૧૧૩ ॥

શ્રીમહામતિ કહે છે કે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! સાંભળો, આપણા પર ધામધણીની અપાર કૃપા છે. જ્યારે તમે તેમની કૃપાનો પોતાના પ્રત્યેક અંગોમાં અનુભવ કરવા લાગશો ત્યારે તમારી આત્મદૃષ્ટિ ખુલ્લી જશે.

પ્રકરણ ૧ ચોપાઈઓ ૧૧૩

પયગંબરોનું પ્રકરણ

જેતે પૈગંમર ભએ, જિનોં પોહોંચાયા હક પૈગામ ।

પાઈ જબરાઈલસે બુજરકી, જો પોહોંચ્યા નૂર મુકામ ॥ ૧ ॥

આ જગતમાં જેટલા પયગંબરો થયા છે અને જેમણે જગતના જીવો સુધી પરમાત્માનો સંદેશ પહોંચાડ્યો છે તે બધાને જિબ્રીલ ફિરસ્તાથી જ ગૌરવ પ્રાપ્ત થયું છે. જિબ્રીલ પોતે પણ અક્ષરધામ સુધી પહોંચી શક્યા છે.

હકીકત કુરાન કી, સો પોહોંચી ઠૌર નૂર ।

આગે હક કે દિલ કી, સો મારફતમેં મજકૂર ॥ ૨ ॥

કુરાનનું યથાર્થ જ્ઞાન પણ અક્ષરધામ સુધીનું જ છે. તેનાથી પાર અક્ષરાતીત પરબ્રહ્મ પરમાત્માના હૃદયની વાતોના જે સંકેતો કર્યા છે તેને મારફત સાગર દ્વારા સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યા છે.

હુઆ મ્યારાજ મહંમદ પર, તિનમેં બકા સબ બાત ।

મહંમદ પોહોંચ્યા હજૂર, તહાં દેખી હક જાત ॥ ૩ ॥

રસૂલ મહમ્મદને ખુદાનાં દર્શન થયાં તેનો ઉલ્લેખ ‘મેયરાજનામા’ ગ્રંથમાં છે. તેમાં એ બધી શ્રેષ્ઠ વાતોનો ઉલ્લેખ છે. જ્યારે તેઓ ખુદાની નજીક પહોંચ્યા ત્યારે તેમણે ત્યાં બ્રહ્માત્માઓને પણ જોયા.

દેખે મોતી પૂર નૂર સે, કહ્યા મુંહપર કુલફ તિન ।

ઈન કુલફ કો ખોલેગા, તેરા દિલ રોસન ॥ ૪ ॥

આ ગ્રંથમાં એવો ઉલ્લેખ છે કે, ત્યાં તેમણે મોતીની જેમ પ્રકાશિત થનારા બ્રહ્માત્માઓનાં ચિન્મય સ્વરૂપો જોયાં. જેમના મુખ પર તાળાં લાગેલાં હતાં અર્થાત્ તેઓ મૌન હતા, તે સમયે ખુદાએ તેમને કહ્યું, બ્રહ્મજ્ઞાનથી પ્રકાશિત તમારું હૃદય જ તેમનાં મૌનને ખોલી નાખશે.

ગુનાહ તેરી ઉમત કા, કુલફ મુંહ મોતિયન ।

દેખ દાંહિને હાથ પર, જો હક મુખ કહે સુકન ॥ ૫ ॥

આ આત્માઓએ (મિથ્યા ખેલ જોવાની માગણી કરી) અપરાધ કર્યો છે, તેથી તેઓ મૌન છે. તે સમયે ખુદાએ તેમને એ વચનો પણ કહ્યાં. તમે તમારા ડાબા હાથ તરફ પણ જુઓ.

કિસ વાસ્તે ફિકર કરેં, દેખ દાંહિને હાથ પર ।

કુલફ મોતિયોંકે મુંહ પર, સબ નૂર આયા મહંમદ નજર ॥ ૬ ॥

તું શા માટે ચિંતા કરી રહ્યો છે, તારા જમણા હાથ તરફ નજર કર. તે સમયે રસૂલ મહમ્મદને ચારેબાજુ પ્રકાશ જ પ્રકાશ દેખાયો. તેમણે બ્રહ્માત્માઓના ઉજ્જવલ મુખારવિંદ પર મૌનનું તાળું લાગેલું જોયું.

હકેં કહ્યા ગુનાહ કિયા ઉમતેં, કહ્યા કુલફ ઊપર દિલ ।

એ જો દઈ ફરામોસી ખેલમેં, જો ઉતરતે માંગ્યાં રૂહોં મિલ ॥ ૭ ॥

ખુદાએ તેમને કહ્યું, એ બ્રહ્માત્માઓએ નાશવંત જગતનો ખેલ માંગીને અપરાધ કર્યો છે. તેથી તેમના હૃદય પર અજ્ઞાનતાનું આવરણ છવાઈ ગયું છે. તે બધા બ્રહ્માત્માઓના હૃદયમાં ભ્રમનું આવરણ એટલા માટે નાખી દીધું કે, તેઓએ જગતમાં અવતરીને નશ્વર ખેલ જોવાની માંગણી કરી.

કહૂં પેહેલે જંગલ જરી જેવર, રોસન નૂર ઝલકત ।

જોએ કિનારેં દરખત, પાક ખુસબોએ બેહેકત ॥ ૮ ॥

તે સમયે રસૂલ મહમ્મદે જરી અને મોતી સમાન પ્રકાશિત વન, ઉપવનનાં દર્શન કર્યાં. જેનો પ્રકાશ ચારેબાજુ છવાયેલો હતો. યમુનાજીના કિનારે વૃક્ષો પવિત્ર સુગંધથી મહેંકી રહ્યાં હતાં.

દેખ્યા હોજ અરસ કા, દેહુરિયાં ગિરદવાએ ।

ઔર જંગલ પૂર મોતિયોં, સે દિયા મહંમદ કોં દેખાએ ॥ ૯ ॥

તેમણે પરમધામનું તળાવ (હોજ કૌસર) પણ જોયું. જેની ચારે બાજુ દેરીઓ સુશોભિત છે. તેનાથી પણ આગળ મોતી સમાન પ્રકાશિત વન, ઉપવન અને ભવન વગેરે દેખાયાં.

ઈહાં લગ સાથ જબરાઈલ, પોહોંચ્યા નૂર મકાન ।

કહે આગે મેરે પર જલેં, ચઢ સક્યા ન ચૌથે આસમાન ॥ ૧૦ ॥

જિબ્રીલ ફિરસ્તા પણ રસૂલ મહમ્મદ સાથે અહીં સુધી (અક્ષરધામની તરફ જમુનાજીના કિનારા સુધી) પહોંચ્યા હતા. તેનાથી આગળ જતાં તેમણે કહ્યું, હવે મારી પાંખો બળવા લાગી છે. આ રીત તે પરમધામમાં પ્રવેશ કરી શક્યા નહિ.

મહંમદ કી બુજરકી, બીચ ઈન કલામ ।
ઔર કહી હકીકત, આખર આવને ઈસા ઈમામ ॥ ૧૧ ॥

આ વર્ણનથી રસૂલ મહમ્મદની મોટાઈ પ્રગટ થાય છે. તેમણે એ પણ ખરું કહ્યું કે, અંતિમ સમયે ઈસા અને ઈમામ પ્રગટ થશે.

પાયા બીચ નાસૂત કે, હજરત ઈસે દીદાર ।
દઈ કુંજ બકા કી, દેખે લૈલતકદર તીન તકરાર ॥ ૧૨ ॥

આ નાશવંત જગતમાં શ્રીશ્યામાજીના અવતાર સ્વરૂપ નિજાનંદ સ્વામી સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજી (હજરત ઈસા) એ નવતનપુરીમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્મા અક્ષરાતીત શ્રીકૃષ્ણનાં દર્શન કર્યાં. તેમણે અખંડના દરવાજા ખોલવાની ચાવી સ્વરૂપ તારતમ જ્ઞાન આપ્યું, જેના દ્વારા શ્રીદેવચંદ્રજીએ મહિમાવંતી રાત્રિના ત્રણે ખંડો (વ્રજ, રાસ અને જાગણી)ની લીલાનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ કર્યો.

હક બૈઠે આએ અંદર, પટ અરસ દિએ સબ ખોલ ।
જો કહી મારફત મહંમદે, સો રૂહઅલ્લા કહે સબ ખોલ ॥ ૧૩ ॥

અક્ષરાતીત શ્રીકૃષ્ણજી સ્વયં તેમના હૃદયમાં બિરાજમાન થયા અને તેમણે પરમધામના બધા દરવાજા ખોલી નાખ્યા, જેને રસૂલ મહમ્મદે બ્રહ્મજ્ઞાન (મારિફત) કહીને માત્ર તેનો સંકેત કર્યો હતો, તેને શ્રીદેવચંદ્રજીએ પોતાની વાણી દ્વારા સ્પષ્ટ કરી દીધાં.

જો હુકમેં કિએ નબિએ જાહેર, દૂજે રખે રસૂલ પર અખત્યાર ।
ઔર ગુઝ રખે જો તીસરે, સો કહે રૂહઅલ્લા કર પ્યાર ॥ ૧૪ ॥

ખુદાના હુકમથી રસૂલ મહમ્મદે કર્મના વિધાન (કાયદા) અંગે જ્ઞાન જાહેર કર્યું હતું. તેનાથી આગળ ઉપાસના વિશેના જ્ઞાનને જાહેર કરવાની જવાબદારી, તેમની ઈચ્છા પર છોડી હતી. તેનાથી પણ આગળનું બ્રહ્મજ્ઞાન ગુપ્ત રાખવામાં આવ્યું હતું. એ બ્રહ્મજ્ઞાનને સદ્ગુરુએ પ્રગટ થઈને પ્રેમપૂર્વક જાહેર કર્યું છે.

અબ કહૂં રૂહઅલ્લાહ કી, જિન દઈ મહંમદ સાહેદી ।
મેરા દિલ ઉનસે રોસન હુઆ, પાઈ ન્યામત બકા દોઊ કી ॥ ૧૫ ॥

હવે હું સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજી વિશે ચર્ચા કરીશ, જેમના અવતરણની સાક્ષી રસૂલ મહમ્મદે આપી છે. તેમના દ્વારા અપાયેલા તારતમ જ્ઞાન દ્વારા મારું હૃદય પ્રકાશિત થયું અને મેં અક્ષરધામ અને પરમધામનો ખજાનો મેળવ્યો.

જિત જબરાઈલ ના ચલ સકયા, આગે પરે ન પાએ ।
સોએ ઠૌર દેખે સબે, બરકત રૂહઅલ્લાહે ॥ ૧૬ ॥

જે પરમધામમાં પ્રવેશવા માટે જિબ્રીલ ફિરસ્તા પણ અક્ષરધામથી આગળ વધી શક્યા નહિ, તે અક્ષરાતીત પરમધામનાં બધાં સ્થાનોનું દર્શન સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજીની કૃપાથી મને થયું.

હૌજ જોએ આઈ નજરોં, ઔર નૂર જલાલી હદ ।
ઈલમ ઈસે કે દેખાઈયા, ઔર મુસાફ હદીસ મહંમદ ॥ ૧૭ ॥

ત્યાંનું તળાવ, યમુનાજી, વગેરે મારી નજર સમક્ષ આવી ગયાં. તેની સાથે જ અક્ષરધામની

સીમા પણ જોઈ. એ સદ્ગુરુના દિવ્ય જ્ઞાનના પ્રકાશથી મેં રસૂલ મહમ્મદના કુરાન અને હદીસ વગેરે ધર્મગ્રંથો પણ જોયા.

और जो मजकूर हुँ अंदर, कौल कहे ईसारत ।

એ સાહેદી હાદી મોમિન બિના, તો એ કિનકી કો ખોલત ॥ ૧૮ ॥

દર્શનને સમયે ખુદાએ રસૂલ મહમ્મદ સાથે જે વાતો કરી હતી અને આત્મજાગૃતિના સમયે પોતે પણ આવવાનાં વચનો આપ્યાં હતાં, તેને રસૂલ મહમ્મદે સંકેત દ્વારા વ્યક્ત કર્યાં હતાં. એ બધાં રહસ્યોની સાક્ષી સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજી અને બ્રહ્માત્માઓ સિવાય બીજું કોણ સ્પષ્ટ કરી શકે છે ?

देभी सूरत अमरद, तासों किया मजकूर ।

સોએ દુનીમેં મહંમદે, સબ મ્યારાજેં કિયા જહૂર ॥ ૧૯ ॥

રસૂલ મહમ્મદે ખુદાનાં કિશોર સ્વરૂપ (અમરદ સૂરત)નાં દર્શન કર્યાં અને તેમની સાથે ચર્ચા કરી. તેમણે ‘મેયરાજનામા’ નામના ગ્રંથમાં આ પ્રસંગનો ઉલ્લેખ કર્યો છે.

दुनियां यौदे तबकमें, जाकी तरफ न पाई किन ।

સો સબ મ્યારાજમેં, રસૂલેં કરી રોસન ॥ ૨૦ ॥

આ ચૌદ લોકના જીવોમાં કોઈએ પણ પરમાત્માની સરખી દિશા મેળવી નથી. તેમના વિશે રસૂલ મહમ્મદે ‘મેયરાજનામા’માં સ્પષ્ટ વર્ણન કર્યું છે.

पर એ बानी सो समझे, जो पोलोंच्या होएँ इन मजल ।

और क्यों समजें એ માએને, જો ઈન રાહમેં જાત હેં જલ ॥ ૨૧ ॥

પરંતુ એ વચનોને, તે જ સમજી શકે છે, જે એ ભૂમિકા સુધી પહોંચ્યા છે. બીજા લોકો એ ગૂઢ રહસ્યોને સમજવા માટે શી રીતે શક્તિમાન બની શકે ? જે આ માર્ગે પ્રવેશ કરતાંની સાથે જ બળીને ભસ્મ થઈ જાય છે !

ईत पोलोंच्या ईसा इहअल्ला, सो भी महंमद की सूरत ।

ताकों उकें कही इह अपनी, जाकों जावंद बिताब आबरत ॥ ૨૨ ॥

આ દિવ્ય પરમધામમાં શ્રીદેવચંદ્રજી (ઈસા રૂહઅલ્લાહ) પહોંચ્યા છે. તેઓ પોતે શ્રીશ્યામાજીનો અવતાર છે. તેમને જ પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ પોતાની અંગના કહ્યા છે અને ક્યામતના સમયના સ્વામીની શોભા આપી છે.

महंमद कहे ईसा आवसी, और महंमद मेहेदी ईमाम ।

માર સેતાન કુફર દુની કા, એક દીન કરસી તમામ ॥ ૨૩ ॥

રસૂલ મહમ્મદે પણ કહ્યું હતું, શ્રીશ્યામાજી સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટ થશે અને તેઓ જ ઈમામ મહદી કહેવાશે. તેઓ આસુરી વૃત્તિરૂપ શેતાનને મારીને, જીવોના હૃદયની ભ્રાંતિ દૂર કરી, સમસ્ત જગતમાં એક ધર્મ (શ્રીકૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ)ની સ્થાપના કરશે.

એક દીન તબ હોવહીં, જબ સાફ હોવેં સબ દિલ ।

એ હક બિના ન હોવહીં, જો ચૌદે તબક આવેં મિલ ॥ ૨૪ ॥

આ જગતમાં એક ધર્મની સ્થાપના ત્યારે જ થઈ શકે છે, જ્યારે બધા લોકોનાં હૃદય નિર્મળ

બની જાય. પરબ્રહ્મ પરમાત્મા વગર એવું કાર્ય થવું સંભવ નથી. ભલે ચૌદ લોકનાં બધાં પ્રાણીઓ મળીને પ્રયાસ કેમ ન કરે ?

સોએ ખિતાબ રૂહઅલ્લાકા, યા મહંમદ સિર ખિતાબ ।

યાતો સિર ઇમામ કે, જો આખર ખોલસી કિતાબ ॥ ૨૫ ॥

આ રીતે ધર્મ સ્થાપનાની આ શોભા સદ્ગુરુને મળી છે. તેઓ જ શ્રીશ્યામાજીના અવતાર છે. અંતિમ સમયે અવતરેલા ધર્મગુરુની એ શોભા છે, જે દિવ્ય જ્ઞાન દ્વારા બધા ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરશે.

સોઈ ખોલે એ માએને, જિન લઈ મજલ ઈન ઠૌર ।

એ બાની વાહેદત કી, દૂજા કેહેતે જલ મરે ઔર ॥ ૨૬ ॥

પરમધામનાં રહસ્યપૂર્ણ વચનોને તેઓ જ સ્પષ્ટ કરી શકે છે, જે આ પદથી સુશોભિત છે. બીજા લોકો તો પરમાત્માના અદ્વૈતભાવનાં આ વચનોને બોલતાંની સાથે જ બળીને ભસ્મ થઈ જાય છે.

એ જો ઔલાદ આદમ કી, દિલ મજાજી એસા દુસમન ।

પૂજત સબ હવા કોં, સો ક્યોં સુની જાએ ફુરકાન ઈન ॥ ૨૭ ॥

આ જગતમાં જેટલા પણ આદમના વંશજ છે, તેમનાં હૃદય મોહગ્રસ્ત છે. તેમાં તેમના શત્રુ શેતાનનું સામ્રાજ્ય છે. તેથી જગતના જીવો શૂન્ય - નિરાકારની પૂજા કરે છે. તેનાથી કુરાનનાં એ સત્ય વચનો શી રીતે સાંભળી શકાય ?

હક મહંમદ મોમિન મુસાફ, એ પેહેયાન હોસી જબ ।

ઝૂઠ સાંચ દોઊ મિલ રહે, પાઉ પલમેં જુદે હોસી તબ ॥ ૨૮ ॥

જ્યારે આ જીવોને પરબ્રહ્મ પરમાત્મા, શ્રીશ્યામાજી, બ્રહ્માત્માઓ તથા સંદેશા સ્વરૂપ કુરાનની ઓળખ થશે ત્યારે આ જગતમાં રહેલું સત્ય અને અસત્ય ક્ષણભરમાં અલગ અલગ દેખાશે.

એ સબ પૈદા મહંમદકે નૂરસે, અવ્વલ આખર સોઈ નૂર ।

એક સાઈત ન ખાલી નૂર બિના, તબ દુની દેખે જબ હોસી જહૂર ॥ ૨૯ ॥

આ સંપૂર્ણ સૃષ્ટિ શ્રીશ્યામાજીના પ્રકાશ દ્વારા સર્જઈ છે. આરંભથી માંડીને અંત સુધી તેમનો જ પ્રકાશ ઝળહળી રહ્યો છે. તેમના પ્રકાશ વગર એક ક્ષણ પણ ખાલી નથી. જ્યારે તેમનો પ્રકાશ, પ્રત્યક્ષ પ્રગટ થશે ત્યારે જગતના બધા જીવો એ દિવ્ય તેજનું દર્શન કરી શકશે.

સિર ખિતાબ જમાને ખાવંદ, સો કરસી મુસાફ જહૂર ।

ઝૂઠ દૂર હોએ રાત અંધેરી, સબ દેખેં હક અરસ ઊગેં સૂર ॥ ૩૦ ॥

આત્મજાગૃતિના અંતિમ સમયના સ્વામીના સ્વરૂપમાં આ સંપૂર્ણ જવાબદારી, શ્રીશ્યામાજી સ્વરૂપ સદ્ગુરુને મળી છે. તેઓ મારા હૃદયમાં બિરાજમાન થઈને ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કરશે. ત્યારે અજ્ઞાનમયી રાત્રિની મિથ્યા ભ્રાંતિઓ ઊડી જશે અને બધા જીવો બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી સૂર્યોદયનાં દર્શન કરશે.

સબ કી જુબાંસે મહંમદ, સબ પર કરસી હિદાયત ।

એ સુકન લિખે સબ કિતાબોં, પર ક્યોં સમજેં દમ ગફલત ॥ ૩૧ ॥

બધા જ ધર્મ ગ્રંથોમાં આ રીતે ઉલ્લેખ છે કે, શ્રીશ્યામાજી બધા લોકોની ભાષાઓમાં તેમને ઉપદેશ આપશે. પરંતુ આપ્તગ્રંથોનાં આ વચનોને અજ્ઞાની લોકો શી રીતે સમજી શકે ?

અવલ આખર બીય મહંમદ, ઇત સબ જાને દુની કલામ ।

હકેં માસૂક કહ્યા મહંમદ કોં, સો ક્યોં સમજેં દુની આમ ॥ ૩૨ ॥

નાશવંત જગતના તમામ જીવો એટલું જ સમજે છે કે, સૃષ્ટિની શરૂઆતથી મધ્ય અને અંત સુધી (બસરી, મલકી અને હકી સ્વરૂપોમાં) શ્રીશ્યામાજી જ વ્યાપ્ત છે. પરંતુ સામાન્ય લોકો એ રહસ્યને શી રીતે સમજી શકે, કે પરમાત્માએ પોતે શ્યામાજીને પોતાનાં પ્રિયતમા કહ્યાં છે.

જેતા કોઈ રૂહ મોમિન, જાએ પોહોંચ્યા હક ઇલમ ।

સો બાત સમજેં હક અરસકી, જિન દિલ પર લિખ્યા બિના કલમ ॥ ૩૩ ॥

પરમધામથી અવતરેલા જેટલા બ્રહ્માત્માઓ છે અને જેમને બ્રહ્મજ્ઞાન (તારતમજ્ઞાન) પ્રાપ્ત થયું છે, તેઓ જ પરબ્રહ્મ પરમાત્મા અને પરમધામ સંબંધી વાત સમજી શકે છે. કેમકે પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ તેમના હૃદય પર કલમ વગર જ એ સંપૂર્ણ રહસ્ય અંકિત કરી દીધું છે.

ઔર જાહેર દિલ જો મજાજી, સો ભી કહે ગોસ્ત ટુકડે ।

સો ક્યોં સુનસી કેહેસી ક્યા, જો કહે અંધે બેહેરે મુરદે ॥ ૩૪ ॥

જે લોકો મિથ્યાભિમાની અથવા માત્ર કર્મકાંડની સીમામાં જ રચ્યા પચ્યા રહે છે, તેમના હૃદયને માત્ર માંસનો પિંડ કહ્યો છે. તેઓ બ્રહ્મ વિષે શું સાંભળી શકે ? અને શું કહી શકે ? તેમને તો કુરાનમાં આંધળા, બહેરા તથા મડદા જેવા કહ્યા છે.

દિલ મોમિન અરસ કહ્યા, ઉતરે ભી અરસ સેં ।

હક બૈઠક ઈનોં દિલ પર, એ સિફત ન આવે જુબાંમેં ॥ ૩૫ ॥

બ્રહ્માત્માઓના હૃદયને જ પરમધામ કહ્યું છે. તેઓ પોતે પરમધામથી અવતર્યા છે. તેમના હૃદયમાં પરમાત્માનો વાસ છે. તેથી જીભ દ્વારા તેમની શોભાનું વર્ણન થઈ શકે નહિ.

કહ્યા દુની નિકાહ ઇબલીસસે, દિલ મજાજી તિન પૈદાસ ।

જેતી ઔલાદ આદમ કી, પૂજેં હવા ચલેં લિબાસ ॥ ૩૬ ॥

કુરાનમાં ઉલ્લેખ છે કે, સાંસારિક જીવોનો સંબંધ શેતાનથી થયો છે. તેનાથી મોહગ્રસ્ત બનેલા જીવોની જ ઉત્પત્તિ થાય છે. આ રીતે આદમના જેટલા વંશજ છે, તે બધા શૂન્ય અને નિરાકારની જ પૂજા કરે છે. તેમની દૃષ્ટિ બાહ્ય વેશ-ભૂષા પર જ રહે છે.

કહ્યા મહંમદ હક કે નૂર સે, નૂર મહંમદ કે મોમન ।

હક હાદી રૂહેં વાહેદત, ઇત મિલે ન દૂજા સુકન ॥ ૩૭ ॥

શ્રીશ્યામાજી પરબ્રહ્મ પરમાત્માની તેજોમય અંગરૂપા છે અને બ્રહ્માત્માઓ શ્રીશ્યામાજીના તેજોમય અંગ છે. દિવ્ય પરમધામમાં શ્રીરાજજી, શ્રીશ્યામાજી અને બ્રહ્માત્માઓનો અદ્વૈત સંબંધ છે. તે સિવાય તેમના મહિમા માટે બીજો કોઈ શબ્દ જ ઉપલબ્ધ નથી.

કહે તિહત્તર ફિરકે મહંમદ કે, એક નાજી નારી બહત્તર ।

નાજીકો હિદાયત હક કી, ખડા બીચ રાહ કે પર ॥ ૩૮ ॥

રસૂલ મહમ્મદના અનુયાયીઓ તોત્તેર સંપ્રદાયોમાં વહેંચાયા, તે પૈકી એક સંપ્રદાય જ ધર્મનિષ્ઠ (નાજી) કહેવાયો. બાકીના બોત્તેર નરકગામી (નારી) કહેવાયા. એ બ્રહ્મનિષ્ઠ સંપ્રદાયને પરમાત્માનું માર્ગદર્શન મળે છે અને તેઓ જ તેમના માર્ગ પર દૃઢતાપૂર્વક ઊભા છે.

और तकरका ભએ, ચલે કૌલ તોડ કર ।

દાંએ બાંએ ચલાએ દુસમને, મારે ગએ હક બિગર ॥ ૩૯ ॥

બાકીના બધા લોકો રસૂલ મહમ્મદનાં વચનોનો ભંગ કરી જુદા જુદા સંપ્રદાયોમાં વહેંચાઈ ગયા. દુષ્ટ શેતાને તેમના હૃદયમાં બેસીને તેમને સન્માર્ગથી વિપરીત આમતેમ ભટકતા કર્યા. તેથી સત્યને પામ્યા વગર એ બધા હતાશ થઈને માર્યા ગયા.

म्याराज हुआ महुंमद पर, कोई और न आया ढिग छन ।

સો આખર ઈસા ઈમામેં, કિએ મ્યારાજમેં સબ મોમિન ॥ ૪૦ ॥

તે સમયે રસૂલ મહમ્મદને જ ખુદાનાં દર્શન થયાં હતાં. તેમના સિવાય બીજું કોઈપણ ખુદાની નજીક પહોંચી શક્યું નહિ. પરંતુ અંતિમ સમયે અવતરેલા સદ્ગુરુએ બધા બ્રહ્માત્માઓને પરમધામ તથા પરબ્રહ્મ પરમાત્માનાં દર્શન કરાવ્યાં.

भूबियां आभर भभत की, किन भुभ कही न जाये ।

ખુબી કહિએ તિન કી, જો સબદ માહેં સમાએ ॥ ૪૧ ॥

આત્મજાગૃતિના આ અંતિમ સમયની વિશેષતાનું વર્ણન થઈ શકે તેમ નથી. વિશેષતા તો તેમની જ બતાવી શકાય છે, જે શબ્દોમાં સમાઈ જાય છે.

अवल जमाने के सैयद, और बडे केहेलाये पैगंमर ।

પર સો બરાબરી કર ના સકેં, જો આઈ ઉમત મહંમદ કી આખર ॥ ૪૨ ॥

પૂર્વકાળમાં પણ પયગંબરો તથા અવતારી પુરુષો શ્રેષ્ઠ કહેવાયા છે. પરંતુ અંતિમ સમયમાં અવતરેલાં શ્રીશ્યામાજીના અંગસ્વરૂપ બ્રહ્માત્માઓની સમકક્ષ તેઓ થઈ શકતા નથી.

लिप्या सब कुरान में, माअने मगज सबद ।

ક્યા જાને અવ્વલ કતાર જો, દુની બાંધી જાએ માહેં હદ ॥ ૪૩ ॥

કુરાનમાં આ બધો ઉલ્લેખ છે. પરંતુ તેને સમજવા માટે ગૂઢ રહસ્યો જાણવાં જરૂરી છે. જે લોકો આદિકાળથી જ શબ્દોના બાહ્યાર્થોમાં ફસાયેલા છે અને એકબીજાની દેખાદેખીએ ચાલી રહ્યા છે, તેઓ આ રહસ્યોને શી રીતે સમજી શકશે ?

इहअल्ला मुरदे उठावत, हक का हुकम ले ।

આખર અપને હુકમ ઉઠાવહીં, મોમિન મહંમદ કે ॥ ૪૪ ॥

કુરાન પ્રમાણે સદ્ગુરુ રૂપે અવતરેલાં શ્રીશ્યામાજી પરમાત્માનો આદેશ મેળવીને મડદાંઓને બેઠાં કરશે. શ્રીશ્યામાજી જ સદ્ગુરુ બનીને અજ્ઞાનરૂપી અંધકારમાં સૂતેલા પોતાના અંગરૂપ બ્રહ્માત્માઓને તારતમ જ્ઞાન દ્વારા જાગૃત કરશે.

ઈન વિધ લિખ્યા જાહેર, તો ભી દેખે ના ખુલાસા ।

સબ બોલે ફનામેં રાત કોં, ક્રિયા ઉમતેં ફજર બકા ॥ ૪૫ ॥

આ રીતે સ્પષ્ટ લખ્યું છે. તેમ છતાં બાહ્ય દૃષ્ટિવાળા લોકો એ રહસ્યોને સ્પષ્ટ રીતે સમજતા નથી. બધા લોકો અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં જ પોતાની વાત કરી રહ્યા છે. પરંતુ બ્રહ્માત્માઓએ પ્રગટ થઈને બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત કરી દીધું છે.

જો લિખી સબે બુજરક્રિયાં, સો સબ બીય આખર ।

સો ગિરો નાજી મહંમદી, લિખે નામેં યાકે ફેલોં પર ॥ ૪૬ ॥

ધર્મ ગ્રંથોમાં જે લોકોનો મહિમા વર્ણવ્યો છે તે અંતિમ સમયે પ્રગટ થનારા બ્રહ્માત્માઓનો જ છે. રસૂલ મહમ્મદે જેમને ધર્મનિષ્ઠ સમુદાય (નાજી ગિરોહ) કહ્યા છે તેઓ એ જ બ્રહ્માત્માઓ છે, તેમનાં સદ્આચરણોને લીધે જ તેમને વિશિષ્ટ ઉપાધિઓ આપવામાં આવી છે.

અવ્વલ આખર ક્યામત લગ, કહ્યા નૂર ચઢતા નબી કા ।

ખાલી ના જમાના મહંમદ બિના, એ બીય મુસાફ હદીસ લિખ્યા ॥ ૪૭ ॥

પ્રારંભ (રસૂલના જીવનકાલ)થી લઈને ક્યામત સુધી રસૂલ મહમ્મદનો જ સંદેશ ફેલાતો ગયો. તેથી કુરાન તથા હદીસોમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે, કોઈ પણ સમય રસૂલ મહમ્મદ સિવાય ખાલી રહ્યો નથી.

એ જાહેર કરે સોઈ બુજરકી, કહ્યા જિનકા દિલ અરસ ।

આખર સોઈ નજીકી મોમિન, જો અરસ મતા કે વારસ ॥ ૪૮ ॥

જેમણે આ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કર્યા છે તેઓ જ શ્રેષ્ઠ આત્મા કહેવાયા છે. તેમનાં જ હૃદય પરમાત્માનાં ધામ કહેવાયાં છે. ક્યામતના સમયે પણ તે બ્રહ્માત્માઓને જ પરમાત્માની નજીક માનવામાં આવ્યા છે અને પરમધામના ખજાનાના અધિકારી પણ તેઓ જ છે.

મોમિન ઉતરે નૂર બિલંદસે, કૌલ ક્રિયા હકસોં જિન ।

કહ્યા રસૂલ તુમ પર આવસી, સો કરસી તુમેં ચેતન ॥ ૪૯ ॥

આ બ્રહ્માત્માઓ દિવ્ય પરમધામમાંથી અવતર્યા છે. તેઓએ જ આ જગતમાં અવતાર લેતી વખતે પરમાત્માને ન ભૂલવાનું વચન આપ્યું હતું. તો પણ પરમાત્માએ તેમને કહ્યું હતું, મારા સંદેશવાહક તમારી પાસે આવશે અને તમને સાવધ કરશે.

ઔર ભેજોંગા ફુરમાન, સબ ઈતકી હકીકત ।

ઔર ઈસારતેં રમૂજેં, માસૂક દેસી તુમેં મારફત ॥ ૫૦ ॥

તમારે માટે હું મારો સંદેશ મોકલીશ. તેમાં પરમધામની વાસ્તવિકતા હશે. તેનાં ગૂઢ રહસ્યોને સ્પષ્ટ કરીને મારી પ્રિયતમા શ્રીશ્યામાજી તમને અહીંની સંપૂર્ણ ઓળખાણ કરાવશે.

દુનિયાં પૈદા કલમેં કુંન સે, અસલ ઉનોં જુલમત ।

જિન મિલ જાઓ તિન મેં, તુમ હાદી મુઝસે નિસબત ॥ ૫૧ ॥

નશ્વર જગતના જીવો માત્ર ‘હો જા’ (કુંન) કહેવા માત્રથી ઉત્પન્ન થયા છે. તેમનું મૂળ જ શૂન્ય-

નિરાકાર છે. તમે એ જીવોની સાથે ભળી જશો નહિ. કારણ કે તમારો સંબંધ મારી સાથે અને શ્રીશ્યામાજી સાથે છે.

તુમ આપમેં રહિયો સાહેદ, ઔર ગવાહી ફિરસ્તે ।

મેં ભી સાહેદ તુમ મેં, તુમ જિન ભૂલો સુકન એ ॥ ૫૨ ॥

તમે પોતે એકબીજાના સાક્ષી રહેજો. બધા ફિરસ્તાઓ પણ તમારી સાક્ષી આપશે. હું પોતે પણ તમારો સાક્ષી બનીશ. તમે આ વચનોને ભૂલશો નહિ.

યાદ કીજો મેરે અરસકોં, ઔર નિસબત હક હાદી ।

ઇલમ દેઉં મેં અપના, જાસોં સક રહે ન જરે કી ॥ ૫૩ ॥

તમે મારા પરમધામને તથા શ્રીશ્યામાજી અને મારી સાથેના સંબંધને યાદ રાખજો. હું તમને મારું જ્ઞાન (તારતમજ્ઞાન) આપીશ. જેનાથી તમારા હૃદયમાં જરા પણ શંકા રહેશે નહિ.

બેલ કિયા તુમ વાસ્તે, જયોં બાજીકે કબૂતર ।

જિન મિલ જાએ તિનમેં, ઓ તુમ નહીં બરાબર ॥ ૫૪ ॥

જાદુના કબૂતરની જેમ આ નાશવંત બેલ તમારા માટે જ રચાયો છે. તમે આ બેલના જીવો સાથે હળીભળી જશો નહિ. એ જીવો તમારી સમાન નથી.

હંસી ઇસહીં બાત કી, મેરા ઇલમ તુમકોં જગાએ ।

તુમ બકા કરોગે દમ બેલકે, પર સકોગે ન આપ ઉઠાએ ॥ ૫૫ ॥

આ વાત માટે તમારી હાંસી થશે કે, મારું તારતમજ્ઞાન તમને જાગૃત કરશે. તમે નાશવંત જગતના બેલને તો તારતમ જ્ઞાન દ્વારા અખંડ કરી શકશો પરંતુ પોતાને જાગૃત કરી શકશો નહિ.

ઐસા ફરેબ દેખાવસી, તુમ હૂજો ખબરદાર ।

તુમ જિન ભૂલો આપ અરસ મુઝે, મેં તુમારા પરવરદિગાર ॥ ૫૬ ॥

મારો હુકમ તમને આવો મિથ્યા બેલ દેખાડશે. તેથી તમે સાવધાન બની જાઓ. તમે સ્વયંને, પરમધામને તથા મને ભૂલશો નહિ. હું પોતે જ તમારો સ્વામી છું.

હમ કબૂં ન ભૂલેં તુમકોં, બૈઠેંગે પકડ કદમ ।

હમ તુમારે ઐસે આસિક, તુમેં છોડેં નહીં એક દમ ॥ ૫૭ ॥

તેના જવાબમાં બ્રહ્માત્માઓએ કહ્યું, અમે આપને ક્યારેય ભૂલીશું નહિ. અમે તો આપનાં જ ચરણ ગ્રહણ કરીને બેસીશું. અમે તો આપની એવી પ્રિયતમા છીએ કે, એક પલભર માટે પણ આપને છોડીશું નહિ.

તુમ સાહેબ હમારે ઐસે માસૂક, હમ ઐસે તુમારે આસિક ।

તુમકોં ક્યોં હમ ભૂલેંગે, ઔર દેઓગે ઇલમ બેસક ॥ ૫૮ ॥

આપ અમારા પ્રિયતમ સ્વામી છો અને અમે આપના પ્રિયતમા આત્માઓ છીએ. આપ અમોને શંકા વગરનું જ્ઞાન આપનારા છો. તેથી અમે આપને શી રીતે ભૂલી શકીએ ?

એ તો બડી હાંસી કોઈ ખેલમેં, જો એસી હોએ હમસેં ।

મોમિન રહિયો સાહેદ, એ હક કૌલ કરત હમમેં ॥ ૫૯ ॥

હે બ્રહ્માત્માઓ ! જો આપણે આ મિથ્યા જગતના ખેલમાં શ્રીરાજજીને આ રીતે ભૂલી જશું તો આપણી સૌથી વધુ હાંસી થશે. તેથી તમે સૌ પરસ્પર સાક્ષી રહેજો. શ્રીરાજજી આપણને એવો ઉપદેશ આપી રહ્યા છે.

લિખ્યા ઈન વિધ જાહેર, તો ભી પાવેં ન ખેલ કબૂતર ।

અકલ ન પોહોંયે ઈનોંકી, સો ભી લિખ્યા લિખન હારેં યોં કર ॥ ૬૦ ॥

ધર્મગ્રંથોમાં આ રીતે સ્પષ્ટ લખવામાં આવ્યું છે. તેમ છતાં જાદુના ખેલના કબૂતરની જેમ મિથ્યા જગતના જીવો તેને સમજતા નથી. તેમની બુદ્ધિ ત્યાં સુધી પહોંચતી પણ નથી તેમ છતાં લખનારાઓએ સ્પષ્ટ લખી દીધું છે.

સબદ લિખે જો બુજરકોં, સો સબ આખરી ઉમત કા ।

રાત સબદ સબ ફનાકે, સબદ આખરી દિન બકા ॥ ૬૧ ॥

ધર્મગ્રંથોમાં જે મહિમા લખવામાં આવ્યો છે. તે બધો અંતિમ સમયે અવતરનારા બ્રહ્માત્માઓના સમુદાય માટે છે. અજ્ઞાનમયી રાત્રિમાં આપેલા ઉપદેશનું કોઈ મહત્ત્વ રહેતું નથી. હકીકતે આત્મ જાગૃતિના અંતિમ સમયે કહેવાયેલાં તારતમ જ્ઞાનના શબ્દો જ શાશ્વત છે.

સો એ બડાઈ સબ ઉમતકી, જો કહી મહંમદકી આખર ।

વહ ખાવંદ કહે ખેલકે, એ ખેલકે કબૂતર ॥ ૬૨ ॥

રસૂલ મહમ્મદે આત્મજાગૃતિની અંતિમ ઘડી માટે જે મહિમા ગાયો છે, તે બધો બ્રહ્માત્માઓનો મહિમા છે. બ્રહ્માત્માઓ જગતના આ ખેલના સ્વામી છે અને જગતના જીવો જાદુઈ ખેલના કબૂતરની જેમ અસ્તિત્વ વગરના છે.

એતા ફરક કહ્યા જાહેર, તો ભી કરેં ઈનકી સર ભર ।

વહ ફરક મુરદે જયોં જીવતે, પર ક્યા કરે અકલ બિગર ॥ ૬૩ ॥

નાશવંત જગતના જીવો અને બ્રહ્માત્માઓમાં આટલું સ્પષ્ટ અંતર દર્શાવાયું છે. તો પણ તે લોકો પોતાને બ્રહ્માત્માઓની સમક્ષ માને છે. તેમનામાં અને બ્રહ્માત્માઓમાં, મૃત્યુ પામેલા તથા જીવતી વ્યક્તિઓ જેટલું અંતર છે પરંતુ બુદ્ધિ વગર તે લોકો શું સમજી શકે ?

ફુરમાન લ્યાયા હકકા, મહંમદ આયા કિન ઊપર ।

એતી ખબર કિને ના કરી, જોલોં હુઈ આખર ॥ ૬૪ ॥

રસૂલ મહમ્મદ કોને માટે પરમાત્માનો સંદેશ લઈને આવ્યા છે, એટલી સમજ જ્યાં સુધી ક્યામતનો સમય આવ્યો નહિ ત્યાં સુધી કોઈને પણ પડી નહિ.

બીતી સદી અગ્યારહીં, લ્યાએ રસૂલ ફુરમાન ।

બડે ઉલ્મા આરફ કહાવહીં, પર પડી ન કાહૂં પેહેયાન ॥ ૬૫ ॥

પઢસી કો ફુરમાન કોં, લેસી કો હકીકત ।

કલામ અલ્લા કો ખોલસી, કો લેસી હક મારફત ॥ ૬૬ ॥

રસૂલ મહમ્મદને ખુદાનો સંદેશ લઈ આવ્યે અગિયારમી સદી વીતી ગઈ. મોટા મોટા વિદ્વાનો

કુરાનના જાણકાર કહેવાયા પરંતુ કોઈને પણ ઓળખાણ ન થઈ કે, કુરાનનો અભ્યાસ કોણ કરશે અને તેની વાસ્તવિકતા કોણ ગ્રહણ કરશે ? એટલું જ નહિ, આ બ્રાહ્મી વચનોનું ગૂઢ રહસ્ય કોણ સ્પષ્ટ કરશે અને પરબ્રહ્મ પરમાત્માની ઓળખાણ કોને થશે. (એ બાબત મોટા વિદ્વાનોને પણ ન સમજાઈ)

જોલોં ફુરમાન ખોલ્યા નહીં, તોલોં રાત હે સબ મેં ।

એહી ફુરમાન કરસી ફજર, જબ લિયા હાથ હાદી ને ॥ ૬૭ ॥

જ્યાં સુધી આ વચનોની સ્પષ્ટતા નહિ થાય ત્યાં સુધી બધે જ અજ્ઞાનની રાત્રિનું અંધારું જ છવાયેલું રહેશે. આ જ આદેશ, જ્ઞાનનું પ્રભાત પ્રગટાવશે, જ્યારે તેને સદ્ગુરુ પોતે પોતાના હાથમાં લેશે.

કૌલ તોડ જુદે કિએ કુફરેં, મેટેં મસી તફરકા ।

એક દીન તબ હોએસી, દિન ઊગેં અરસ બકા ॥ ૬૮ ॥

રસૂલ મહમ્મદના અનુયાયીઓ અજ્ઞાનને લીધે, તેમનાં વચનોનું ઉલ્લંઘન કરીને, જુદા જુદા સમુદાયોમાં વહેંચાઈ ગયા. સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજીએ પ્રગટ થઈને તેમના મતભેદો દૂર કર્યા. બ્રહ્મજ્ઞાનનું પ્રભાત થવાથી અખંડની ઓળખાણ થશે. ત્યારે આખા જગતના લોકો એક જ ધર્મની છત્રછાયામાં આવશે.

એ અવ્વલ કહ્યા મહંમદને, આએ ઈસા મારસી સેતાન ।

સાફ દિલ હોસી સબોં, કરાએ દીદાર નૂરજમાલ ॥ ૬૯ ॥

રસૂલ મહમ્મદે શરૂઆતમાં જ કહી દીધું હતું કે, સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજી પ્રગટ થઈને નાસ્તિકતા રૂપી શેતાનને મારીને દૂર ભગાડશે. તેમના દ્વારા આપવામાં આવેલા તારતમ જ્ઞાન દ્વારા બધાંનું હૃદય નિર્મલ બનશે. તે ઉપરાંત તેઓ પરબ્રહ્મ પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર પણ કરાવશે.

ઈમામ ઈમામત ઉમતકી, કરસી અરસ અજમ ઊપર ।

એ હોસી હૈયાતી સેજદા, તબ હુઈ તમામ ફજર ॥ ૭૦ ॥

તેઓ બધાના સદ્ગુરુ બનીને પોતાના બ્રહ્માત્માઓના સમુદાયને પરમધામની તરફ પ્રણામ કરાવશે. તેમના એ પ્રણામ અખંડ થશે ત્યારે જગતમાં બધે જ જ્ઞાનનું પ્રભાત થઈ જશે.

જો અરસસે રૂહેં ઉતરીં, તામેં થા રૂહઅલ્લા સિરદાર ।

કહ્યા તુમ પર રસૂલ ભેજોંગા, હકેં યોં કૌલ કિયા કરાર ॥ ૭૧ ॥

પરમધામથી જે બ્રહ્માત્માઓ અવતર્યા છે તેમાં શ્રીશ્યામાજી સ્વરૂપ સદ્ગુરુ શિરોમણિ છે. પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ બ્રહ્માત્માઓને વચન આપ્યું હતું કે હું તમારા માટે મારો સંદેશવાહક મોકલીશ. (તે આજ છે.)

ઈન વિધ લિખ્યા જાહેર, પર કિને ન કિયા બયાન ।

એ હોએ તિનહીં સે જાહેર, હકેં જિન પર ભેજ્યા ફુરમાન ॥ ૭૨ ॥

ધર્મગ્રંથોમાં એ વચનો સ્પષ્ટ લખેલાં છે, પરંતુ કોઈએ પણ તેનું વર્ણન કર્યું નથી. એ રહસ્ય એ જ બ્રહ્માત્માઓ દ્વારા પ્રકાશિત થશે, જેમને માટે આ આદેશ-વચનો મોકલવામાં આવ્યાં છે.

ખિતાબ રસૂલી મહંમદ પર, તમામી આખર મેહેદી ખિતાબ ।

એ લે ઈલમ આખરી હકકા, મહંમદ મેહેદી ખોલે કિતાબ ॥ ૭૩ ॥

પરમાત્માનો સંદેશ લઈને આવનાર હજરત મહમ્મદને રસૂલ (સંદેશવાહક)ની ઉપાધિ મળી અને આત્મ જાગૃતિના એ અંતિમ સમયે અવતરેલા સદ્ગુરુને મહદી મહમ્મદની ઉપાધિથી વિભૂષિત કર્યા. તેમણે જ આત્મજાગૃતિની આ અંતિમ ઘડીએ બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપ તારતમ જ્ઞાન ગ્રહણ કરીને ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કરી દીધાં.

કુરમાન હકે લિખ ભેજિયા, દિયા હાથ રસૂલ કે ।

રહઅલ્લા પર ભેજિયા, કિન ખબર ન પાઈ એ ॥ ૭૪ ॥

પરમાત્માએ રસૂલ મહમ્મદની સાથે પોતાનો સંદેશ મોકલાવ્યો. આ પણ શ્રીશ્યામાજી સ્વરૂપ સદ્ગુરુ માટે હતો. પરંતુ કોઈને પણ તેની સમજ ના પડી.

એ આગે કુરમાયા રસૂલે, કૌલ તોડ હોસી તફરકા ।

એક નાજી બહતર નારી લિખે, પર કિન પાયા ન ખુલાસા ॥ ૭૫ ॥

રસૂલ મહમ્મદે તો પહેલેથી જ કહી દીધું હતું કે, તેમના અનુયાયીઓ, તેમનાં વચનોનું ઉલ્લંઘન કરી જુદા જુદા સંપ્રદાયોમાં વહેંચાઈ જશે. તેમાં એક ધર્મનિષ્ઠ સંપ્રદાય (નાજી) પણ હશે. બાકીના બોતેર નરકગામી હશે. પરંતુ કોઈને પણ એ સ્પષ્ટ ન થયું કે, કોણ ધર્મનિષ્ઠ છે અને કોણ નરક ગામી છે ?

કૌલ સોઈ તોડેંગે, જિનોં હોસી મજાજ દિલ ।

હોસી જુદે બુજરકી વાસ્તે, કહ્યા ફિરસી ફિરકે મિલ મિલ ॥ ૭૬ ॥

તેમણે આ સ્પષ્ટ કહ્યું હતું, તેઓ જ મારાં વચનોનો ભંગ કરશે, જેનું હૃદય ભ્રમિત હશે, તેઓ પોતાની પ્રતિષ્ઠા માટે અલગ થઈને, જુદા જુદા સમુદાયોમાં વહેંચાઈ જશે.

જાહેર લિખ્યા મિસ્કાતમેં, મેં ડરોં પીછલે ઈમામોં સેં ।

ગુમરાહ કરસી દુની કોં, એસે બુજરક હોસી આખરમેં ॥ ૭૭ ॥

‘મિસ્કાત’ નામના હદીસમાં રસૂલ મહમ્મદે સ્પષ્ટરૂપે કહ્યું છે, મને ભવિષ્યમાં થનાર તે ધર્મગુરુઓનો ભય લાગે છે, જે મારા અનુયાયીઓને ગુમરાહ કરશે. અંતિમ સમયમાં એવા કહેવાતા માર્ગદર્શકો પ્રતિષ્ઠિત કહેવાશે.

હોસી દિલ સૈતાન કા, ઔર વજૂદ આદમી કા ।

લોહૂ સૈતાન જયોં બીય વજૂદ, એ બીય હદીસ લિખ્યા ॥ ૭૮ ॥

હદીસમાં એ પણ લખ્યું છે કે, તેમનું હૃદય દુષ્ટતાથી ભરેલું હશે, દેખાવ માત્રથી તેઓ મનુષ્યો જેવા દેખાશે. તેમના શરીરમાં લોહીની માફક દુષ્ટતા જ વહેતી હશે.

તરફ ચારોં બીય વજૂદ કે, લિખ્યા વિધ વિધ કર ।

યોં દુની નિગલી સૈતાન ને, એક હકેં મોમિન બયાએ ફજર ॥ ૭૯ ॥

તેમના શરીરમાં ચારે બાજુ દુષ્ટતા જ છવાયેલી રહેશે. આવી વાતો વિવિધ રીતે લખવામાં આવી

છે. આ રીતે દુષ્ટતાએ તમામ જીવોને પોતાનો કોળિયો બનાવી લીધો છે. પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ માત્ર પોતાની અંગનાઓને જ તેમના પંજામાંથી બચાવીને તેમને જ્ઞાનમય પ્રભાતનું દર્શન કરાવ્યું છે.

ભાંત ભાંત આલમ મેં, રસૂલેં કરી પુકાર ।

બિના મોમિન કોઈ ન કાદર, જો સુનકે હોએ હુસિયાર ॥ ૮૦ ॥

આ રીતે વિભિન્ન સંદેશવાહકો તથા અવતારી પુરુષોએ આ જગતમાં જુદી જુદી રીતે પોકાર કર્યા છે. પરંતુ બ્રહ્માત્મા સિવાય બીજું કોઈ એવા સમર્થ ન થયા જે આ વચનોને સાંભળીને સાવચેત થઈ ગયા હોય.

જિન વિધ લિખ્યા કુરાનમેં, હદીસોં મેં ભી સોએ ।

એ અરસ દિલ મોમિન જાનહીં, જો નૂર બિલંદસે ઉતર્યા હોએ ॥ ૮૧ ॥

કુરાનમાં જે રીતનો ઉલ્લેખ છે તે રીતે હદીસોમાં પણ ચર્ચા છે. પરંતુ ધામહદયવાળા બ્રહ્માત્માઓ જ તેનું રહસ્ય જાણી શકે છે, જે દિવ્ય પરમધામથી અવતર્યા છે.

આખર ખિતાબ સિર રસૂલ, દૂજા સિર મેહેદી ઇમામ ।

ઈન વિધ ખાવંદી રૂહઅલ્લાહ કી, એ તીનોં એક દીન કરસી તમામ ॥ ૮૨ ॥

પયગંબરોમાં અંતિમ પયગંબરની શોભા રસૂલ મહમ્મદને જ મળી છે. એ જ રીતે ક્યામતના સમયે જગતને અખંડ કરવાની શોભા ઇમામ મહદીને મળી. આ રીતે એ બન્નેના સ્વામિત્વની જવાબદારી શ્રીશ્યામાજી સ્વરૂપ સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજીને મળી છે. એ ત્રણેયે મળીને જુદા જુદા મતો-મતાંતરોને એક ધર્મ (શ્રી કૃષ્ણ પ્રણામી ધર્મ)માં સામેલ કરશે.

એ અવ્વલ કહ્યા રસૂલેં, પર ક્યોં પાવે મજાજ દિલ ।

ના બૂઝે હક હાદી રૂહોંકી, જો ચૌદે તબક મથે મિલ ॥ ૮૩ ॥

આ વાત રસૂલ મહમ્મદે પહેલેથી જ કહી દીધી હતી. પરંતુ અમિત હદયવાળા જગતના જીવો તેને શી રીતે સમજી શકે ? ચૌદ લોકના તમામ જીવો મળીને પ્રયત્ન કરે તો પણ, પરબ્રહ્મ પરમાત્મા, શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓને ઓળખી શકશે નહિ.

કેહે કેહે રસૂલેં ફેર કહી, જ્યોં સમઝેં સબ કોએ ।

પર એ બૂઝેં હક હાદી રૂહેં, ઔર બૂઝે જો દૂસરા હોએ ॥ ૮૪ ॥

રસૂલ મહમ્મદે આ વાત વારંવાર એટલા માટે કહી છે કે બધા લોકો સમજી જાય. પરંતુ આ રહસ્યને પરમાત્મા પોતે જાણે છે અથવા તેમની અંગભૂતા શ્રીશ્યામાજી તથા બ્રહ્માત્માઓએ જાણે છે, તેમના સિવાય બીજા કોઈનું અસ્તિત્વ જ નથી, જે આને જાણી શકે.

કહે હાદી હક ઇલમસે, જ્યોં એક હરફેં બૂઝે સબ બયાન ।

પર નફસ મજાજ કયા જાન હી, જાકે દિલ આંખ બુધ ન કાન ॥ ૮૫ ॥

સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજીએ તારતમ જ્ઞાન દ્વારા પરમધામનું રહસ્ય સ્પષ્ટ કર્યું છે. જો આ બ્રહ્મજ્ઞાનનો એક શબ્દ પણ સમજાય તો, ધર્મગ્રંથોનાં તમામ રહસ્યો સ્પષ્ટ થઈ શકે છે. પરંતુ જે લોકો ગુણ,

અંગ, ઈન્દ્રિયોના મિથ્યા ભ્રમમાં ભ્રમિત છે, તેઓ તેને શું સમજી શકે ? જેના હૃદયમાં આંખો, બુદ્ધિ તથા કાન જ નથી.

જો રૂહ હોવે અરસ અજીમકી, નૂર બિલંદસે ઉતરી ।

સોઈ સમજેં હક ઈસારતેં, ઔર ખબર ન કાહૂં પરી ॥ ૮૬ ॥

જે આત્માઓ દિવ્ય પરમધામના છે અને ત્યાંથી આ જગતમાં અવતર્યા છે, તેઓ જ પરબ્રહ્મ પરમાત્માના સંકેતો સમજી શકે છે. તેમના સિવાય બીજા કોઈને પણ તેનું જ્ઞાન થયું નથી.

ના તો ઈન વિધ કહી જો રસૂલેં, જયોં સબોં સમજી જાએ ।

જાકો અસલ ના દિલ અકલ, તિન હક કૌલ ક્યોં સમજાએ ॥ ૮૭ ॥

નહિ તો રસૂલ મહમ્મદે એટલું સ્પષ્ટ કહી દીધું છે કે, બધા લોકો તેને સમજી જાય, પરંતુ જેનું હૃદય અને બુદ્ધિ જ સત્ય તરફ ઢળી નથી તેઓ ખુદાનાં વચનો શી રીતે સમજી શકે ?

જો હક મુખ આપે કહીં, કરતા હોં ઈસારત ।

સો હકકી હાદી બિના, ઔર ન કોઈ સમજત ॥ ૮૮ ॥

જ્યારે પરમાત્માએ પોતે કહી દીધું કે આ હું સંકેતમાં કહું છું તો પરમાત્માનાં એ વચનો તેમનાં અંગરૂપા શ્રીશ્યામાજી સિવાય બીજું કોઈ સમજી જ શકે નહિ.

હકેં લિખે સમજ ઈસારતેં, યા લ્યાયા સમજે સોએ ।

યા સમજેં આઈ જિન પર, ઔર બૂઝે જો દૂસરા હોએ ॥ ૮૯ ॥

પરમાત્માના મોકલેલા એ સંકેતો તેઓ પોતે સમજી શકે છે અથવા તેને લઈને આવનાર શ્રીશ્યામાજી સમજી શકે છે અથવા તો જેને માટે એ સંકેતો છે તે બ્રહ્માત્માઓ જ સમજી શકશે. તેમના સિવાય બીજા કોઈનું અસ્તિત્વ હોય ત્યારે જ કોઈ સમજી શકે ને ?

તો એતે દિન બૂઝી નહીં, સાલ બીતે નબે હજાર પર ।

ક્યોં સમજે ઔલાદ આદમકી, હક દિલ છિપી ખબર ॥ ૯૦ ॥

તેથી એક હજાર નેવું વર્ષ વીતી ગયાં, આટલા દિવસો સુધી આ સંકેતોને કોઈ પણ સમજ્યા નહિ. હકીકતે પરબ્રહ્મ પરમાત્માના હૃદયની ગૂઢ વાતો આદમના વંશજો શી રીતે સમજી શકે ?

નિકાહ હવાસોં કહી આદમકી, નિકાહ ઈબલીસ ઔલાદ આદમ ।

પૂજે હવા ખાહિસ લે અપની, જેતા બુજરક આદમ હર દમ ॥ ૯૧ ॥

આદમનો સંબંધ તો હવા સાથે થયો છે અને આદમના વંશજોનો સંબંધ દુષ્ટ શેતાન સાથે જોડાયેલો છે. તેથી તેઓ પોતાની ઈચ્છાઓને વશ થઈને માયા (શૂન્ય-નિરાકાર)ની જ પૂજા કરે છે. કહેવાતા શ્રેષ્ઠ લોકોની આ દશા છે.

તો રહી છિપી બીચ ફુરમાનકે, નિકાહ ઈબલીસ સોહોબત અકલ ।

સો ક્યોં પાવેં મગજ મુસાફ કા, કહે મુરદે મજાજ દિલ ॥ ૯૨ ॥

તેથી કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો, રહસ્યો જ બની રહ્યાં. કેમ કે આદમના વંશજો દુષ્ટ શેતાન સાથે પોતાનો સંબંધ જોડીને ભ્રમિત બુદ્ધિવાળા થઈ ગયા હતા. એવા લોકો કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો શી રીતે સમજી શકે ? તેઓને મઝદાની જેમ ભ્રમિત હૃદયવાળા કહેવામાં આવ્યા છે.

જિન ગેહૂં ખાયા કૌલ તોડકે, આદમ તિન નસલ ।

સો ક્યોં પાવેં રમૂજેં હકકી, જો લિખ્યા બીચ અરસ અસલ ॥ ૯૩ ॥

જે આદમે ખુદાનાં વચનોનો ભંગ કરીને ઘઉં ખાધા, તેના વંશજ એ મનુષ્યો છે. તેથી તેઓ પરમધામમાં પરબ્રહ્મ પરમાત્મા સાથે થયેલા પ્રેમ સંવાદનાં સંકેતોને શી રીતે સમજી શકે? જે ધર્મગ્રંથોમાં લખેલા છે.

એ ફુરમાન રૂહઅલ્લા પર, લ્યાયા હકકા રસૂલ ।

ઈમામ ખિતાબ ખોલે કિતાબ, પરે ન મારફત ભૂલ ॥ ૯૪ ॥

રસૂલ મહમ્મદ, સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજી માટે આ સંદેશ લઈને આવ્યા છે. તેઓ જ ઈમામ મહદી બનીને ધર્મગ્રંથોનાં આ ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કરી રહ્યા છે. તેમનાથી કોઈપણ પ્રકારની ખામી રહેશે નહિ.

ખોલી અગ્યારહીં સદી મિનેં, એ જો કિતાબ ફુરકાન ।

માર દજાલ કરે એક દીન, મિલાએ ક્યામત નિસાન ॥ ૯૫ ॥

રસૂલ મહમ્મદ પછી અગિયારમી સદીમાં તેમના સંદેશ સ્વરૂપ કુરાનનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કર્યાં, સદ્ગુરુએ પ્રગટ થઈને નાસ્તિકતારૂપી શેતાનને મારીને ભગાડ્યો અને એક ધર્મ (શ્રી કૃષ્ણ પ્રજ્ઞામી ધર્મ)ની સ્થાપના કરી. આ રીતે તેમણે ક્યામત માટે લખવામાં આવેલા સંકેતોની મેળવણી કરી.

ઈમામ મસી મિલ રસૂલ, માર દજાલ કરસી ફજર ।

રોજ ફરદા સદી બારહીં, ખોલી બાતૂન ઉમત નજર ॥ ૯૬ ॥

કુરાનમાં આ પણ કહ્યું હતું, સદ્ગુરુ શ્રીદેવચંદ્રજી અંતિમ ધર્મગુરુના રૂપે પ્રગટ થઈને પરબ્રહ્મ પરમાત્માએ આપેલા તારતમ જ્ઞાન દ્વારા, નાસ્તિકતા રૂપી શેતાનને દૂર ભગાડી બ્રહ્મજ્ઞાનનો પ્રકાશ ફેલાવશે. રસૂલ મહમ્મદ પછી બારમી સદી જ ક્યામતનો દિવસ (ફરદા-એ-રોજ ક્યામત) છે. એ જ સમયે સદ્ગુરુએ પોતાની અંગરૂપા બ્રહ્માંગનાઓની અંતર્દષ્ટિ ખોલી દીધી.

કાફર કૌલ ક્યામત કે, જાનતે થે ઝૂઠ કર ।

સો સરત મહંમદ કી સત હુઈ, અગ્યારહીં સદી આખર ॥ ૯૭ ॥

નાસ્તિક લોકો ક્યામતના એ સંકેતોને મિથ્યા માને છે, પરંતુ અગિયારમી સદી પૂર્ણ થતાં જ રસૂલ મહમ્મદનાં એ વચનો સત્ય સાબિત થઈ ગયાં છે.

કોઈ એક કૌલ મહંમદ કા, હુઆ ન ચલ બિચલ ।

પર ક્યોં બૂઝે ઔલાદ આદમકી, જિનકી ઈબલીસ નસલ ॥ ૯૮ ॥

રસૂલ મહમ્મદનું એક પણ વચન ખોટું ઠર્યું નથી, પરંતુ આદમના વંશજો એ રહસ્યોને શી રીતે સમજી શકે, જેમની બુદ્ધિ જ દુષ્ટ શેતાન સાથે જોડાયેલી છે !

સાંચે કૌલ મહંમદકે, ફિર વલે સબ પર ।

જો કદૂ કહ્યા સો સબ હુઆ, પર સમઝે નહીં કાફર ॥ ૯૯ ॥

રસૂલ મહમ્મદનાં સત્ય વચનો બધે જ છવાઈ ગયાં છે. તેમણે જે કાંઈ કહ્યું હતું તે પ્રમાણે બધાં કાર્યો થઈ ગયાં. પરંતુ અવિશ્વાસુ લોકો તેમનાં વચનોને સમજી શક્યા નહિ.

દીદાર હુઆ મુરદે ઉઠે, આએ હક ઈલમ ।

ભિસ્ત દોજક કહી ત્યોં હુઈ, કિયા હિસાબ ચલાએ હુકમ ॥ ૧૦૦ ॥

હવે તારતમ જ્ઞાન પ્રગટ થવાથી તમામને પરબ્રહ્મ પરમાત્માનાં પ્રત્યક્ષ દર્શન થયાં. નાશવંત શરીરમાં સૂતેલી તેમની ચેતના જાગૃત થઈ. મુક્તિ સ્થળ તથા નરકના સંદર્ભમાં પણ જે કાંઈ કહ્યું હતું, તે પ્રમાણે થયું. પરમાત્માએ પોતે સદ્ગુરુ રૂપે પ્રગટીને કર્મોને આધારે બધાનો ન્યાય કર્યો.

કૌલ કેતેક આએ મિલે, ઔર કેતેક હેં મિલને ।

ભૂલ પરે ના કિસી કૌલકી, રસૂલેં કહ્યા તિનમેં ॥ ૧૦૧ ॥

આ રીતે ભવિષ્યવાણીનાં કેટલાંક વચનો સાબિત થઈ ગયાં છે અને કેટલાંક ભવિષ્યમાં પ્રત્યક્ષ થશે. રસૂલ મહમ્મદે જે કાંઈ કહ્યું છે, તેમનાં કોઈ પણ વચનોમાં ભૂલ નહિ હોય.

નિસાન મિલે સબ બાતૂન, અબ જાહેર હોસી સબ ।

દાભતલ અરજ કાફરોં, સ્યાહ મુંહ કરસી તબ ॥ ૧૦૨ ॥

આત્મજાગૃતિના સમયે પ્રગટ થનાર બધા સંકેતો મળી ગયા છે. હવે તે બધા પ્રત્યક્ષ રૂપે પ્રગટ થશે. તે સમયે જાનવર (દાભાતુલ અર્જ) જેવા પાશવિક વૃત્તિવાળા અવિશ્વાસુ લોકોનાં મોંઢાં કાળાં થઈ જશે.

જબ ખોલે મગજ મુસાફકે, દાર હકીકત મારફત ।

એહી દિન ઊગેં હોસી જાહેર, દેખસી દુની ક્યામત ॥ ૧૦૩ ॥

સદ્ગુરુએ પ્રગટ થઈને કુરાન વગેરે ધર્મગ્રંથોનાં ગૂઢ રહસ્યો સ્પષ્ટ કરી દીધાં અને પરમધામના દરવાજા ખોલીને પરબ્રહ્મ પરમાત્માની યથાર્થતા તથા પૂર્ણ ઓળખાણ કરાવી દીધી. આ બાબતને બ્રહ્મજ્ઞાન રૂપી દિવસનો ઉદય થયો એમ કહેવામાં આવ્યું છે. એ જ્ઞાનના પ્રકાશમાં નશ્વર જગતના લોકો ક્યામતના સંકેતોને પ્રત્યક્ષ (સાબિત) થતા જોશે.

મહામત કહેં એ મોમિનો, જિન જાગી ભૂલો કોએ ।

રાહ અરસ ઈસક ન છોડિએ, જ્યોં સોભા લીજે ઠૌર દોએ ॥ ૧૦૪ ॥

શ્રીમહામતિજી કહે છે, હે બ્રહ્માત્માઓ ! હવે જાગૃત થવામાં ભૂલ ના કરશો. પરમધામના પ્રેમમાર્ગને છોડશો નહિ. જેથી બન્ને બાજુ (નાશવંત જગતમાં અને પરમધામમાં) શોભા મળી જાય.

પ્રકરણ ૨ ચોપાઈ ૨૧૭

શ્રી ક્યામતનામા (છોટા) ગ્રંથ સંપૂર્ણ

पहले बीज उदय हुआ, पुरी जहां नीतन ।
सब पुरियों में उत्तम, हुई धन धन ॥
ए मधे जे पुरी कहावे, नीतन जेहनुं नाम ।
उत्तम चौदे भवनमां, जिहां वालानो विश्राम ॥

- महामति श्री प्राणनाथ

श्री ५ नवतनपुरीधाम, जामनगर